

NT2taalmenu.nl

Leesteksten

Niveau B1

Inhoud:

Tekst 1 - De gemeenteraadsverkiezingen	Pag. 3
Tekst 2 - Nieuwe planten en dieren	Pag. 9
Tekst 3 - Vakantie vroeger en nu	Pag. 16
Tekst 4 - Wat is kernenergie?	Pag. 22
Tekst 5 - Beugels voor jong en oud	Pag. 29
Tekst 6 - Een lucht vol ballonnen	Pag. 36
Tekst 7 - Koud winterweer in Azië	Pag. 43
Tekst 8 - De reuzenpanda	Pag. 49
Tekst 9 - Bevrijdingsfestivals op 5 mei	Pag. 56
Tekst 10 - De nieuwe donorwet	Pag. 63
Tekst 11 - Groene stroom: beter voor het milieu	Pag. 71
Tekst 12 - Wat is astma precies?	Pag. 78
Tekst 13 - 4 manieren om uit een winterdip te blijven	Pag. 84
Tekst 14 – De vriendelijke, maar vreemde persoon	Pag. 90
Antwoorden	Pag. 94
Woordenlijst	Pag. 101

1. De gemeenteraadsverkiezingen

Op 21 maart 2018 waren er verkiezingen voor de gemeenteraad¹; mensen van 18 jaar en ouder konden stemmen² op een politieke partij in hun gemeente.

Stemmen

Wat is de gemeenteraad?

De gemeenteraad is het politieke ‘parlement’ van een gemeente. Een gemeente kan een (grote) stad zijn, maar ook een combinatie van een paar dorpen. Er zijn in totaal ongeveer 400 gemeentes. Elke gemeente heeft een gemeenteraad. De mensen in de gemeenteraad zijn allemaal lid van een politieke partij. Ze worden elke vier jaar gekozen door de inwoners van de gemeente. De partijen maken verkiezingsprogramma’s; daarin vertellen ze wat hun plannen voor de gemeente zijn. Bijvoorbeeld: waar moeten nieuwe huizen of een nieuwe wijk³ gebouwd worden? Hoe moet de zorg⁴ georganiseerd worden? Wat is het belangrijkste, en waar moet meer of juist minder geld naartoe? Naar de zorg, of naar onderwijs? Of naar veiligheid en politie, het bedrijfsleven⁵ of naar het bestrijden⁷ van armoede⁶? Naar sport, of naar taallessen? Of naar de bibliotheken? Moet er een asielzoekerscentrum komen, en waar dan? En hoe hoog moet de gemeentebelasting zijn? Alle politieke partijen hebben daar ideeën over, en die ideeën schrijven ze op in hun verkiezingsprogramma.

Wie mogen er stemmen?

Elke vier jaar stem je dus in jouw gemeente op een politieke partij, en op een lid (een man of een vrouw) van die politieke partij. Vind je bijvoorbeeld dat de PvdA⁸ goede ideeën heeft? Dan stem je op iemand van de PvdA. Vind je het CDA⁸ de beste partij? Dan kies je voor iemand van het CDA. Of op een andere partij natuurlijk. Dat mag iedereen helemaal zelf beslissen⁹. Maar wie mogen er allemaal stemmen? Mensen met de Nederlandse nationaliteit van 18 jaar en ouder mogen stemmen. Maar ook mensen met een paspoort van een EU-land (landen van de Europese Unie) mogen stemmen. En ook mensen uit andere landen mogen stemmen, als ze een geldige verblijfsvergunning hebben en minimaal vijf jaar legaal in Nederland zijn.

Het College van B&W¹⁰: de ‘regering’ van de gemeente

Na de verkiezingen moeten de partijen een nieuw College van Burgemeester & Wethouders maken. Dat college is de ‘regering’ van de gemeente. Eerst mag de grootste partij proberen samen met andere partijen een college te maken. Het college maakt dan de definitieve plannen voor de volgende vier jaar. De burgemeester¹¹ voert de plannen uit¹², samen met de wethouders¹³. De partijen die in het college zitten kiezen de wethouders. De wethouders voeren de plannen voor een speciaal onderwerp uit. Er is bijvoorbeeld een wethouder voor financiën, een voor onderwijs, een voor zorg en welzijn, een voor wonen, een voor verkeer etc. De gemeenteraad praat en stemt over de plannen van het college. De mensen in de

gemeenteraad controleren ook het werk van de burgemeester en de wethouders. Ze kijken of de burgemeester zijn werk goed doet.

Hoeveel mensen zitten er in een gemeenteraad?

Hoe groter een gemeente, hoe meer mensen er in de gemeenteraad zitten. In de gemeenteraad van grote steden, zoals Den Haag, Rotterdam en Amsterdam, zitten bijvoorbeeld 45 mensen, en in een kleinere gemeente, bijvoorbeeld Medemblik, zitten 27 mensen.

Wil je meer weten?

Misschien heb je nog veel vragen. Bijvoorbeeld: hoe weet je nu precies wat alle partijen in jouw gemeente willen? Hoe kies je een partij? Als je zelf niet kunt stemmen, mag je dan iemand anders vragen om voor jou te stemmen? Als je meer wilt weten, lees dan de '[Verkiezingskrant in gewone taal](#)' van ProDemos op internet.

Of kijk eens op <https://stemwijzer.nl/> Op deze website kan je een test doen om te kijken welke politieke partijen vaak dezelfde ideeën hebben als jij zelf.

Wil je weten welke partijen er in de Tweede Kamer (het nationale parlement) zitten? Lees dan ook deze tekst op nt2taalmenu.nl: '[De Tweede Kamerverkiezingen](#)'. Daar vind je ook korte informatie over de ideeën van de partijen.

woordenlijst:

1 de gemeenteraad	: het 'parlement' van een gemeente
2 stemmen	: kiezen
3 de wijk	: de buurt
4 de zorg	: hulp voor mensen die niet (helemaal) voor zichzelf kunnen zorgen, bijvoorbeeld omdat ze ziek zijn, psychische problemen hebben of oud zijn.
5 het bedrijfsleven	: alle bedrijven (fabrieken, winkels e.d.) in een gemeente of in een land
6 de armoede	: dat er mensen zijn met te weinig geld om normaal te kunnen leven
7 het bestrijden	: zorgen dat het probleem verdwijnt of kleiner wordt
8 PvdA en CDA	: politieke partijen; andere politieke partijen zijn bijvoorbeeld VVD, PVV, D66, GroenLinks en CU. Bij de gemeenteraadsverkiezingen doen ook veel 'lokale partijen' mee: partijen die niet in heel Nederland mee doen, maar alleen in één gemeente of in één provincie.
9 beslissen	: zeggen wat er moet gaan gebeuren / zeggen wat je gaat kiezen
10 het college van B&W (burgemeester + wethouders)	: de 'regering' van een gemeente
11 de burgemeester	: de hoogste politieke functie van een gemeente
12 uitvoeren	: doen wat in het plan staat
13 de wethouders	: de 'ministers' van een gemeente

Oefening 1

1. Wat is een gemeente?

- a Een kleine stad.
- b Een stad of een dorp.
- c Een stad of een paar dorpen samen.

2. Wie zitten er in de gemeenteraad?

- a De burgemeester en de wethouders.
- b 400 mensen uit de gemeente.
- c Mensen die lid zijn van een politieke partij, en die gekozen zijn door de inwoners van een gemeente.
- d Alle mensen met een verblijfsvergunning die 5 jaar legaal in Nederland zijn.

3. Wat kan je lezen in de verkiezingsprogramma's?

- a De plannen van de burgemeester voor de gemeente.
- b De plannen van de politieke partijen voor de gemeente.
- c Waar je kan stemmen, op welke dag en hoe laat je moet komen.
- d Wat de inwoners graag willen veranderen in de plannen van het college.

4. Wie mogen niet stemmen voor de gemeenteraad?

- a Mensen zonder Nederlands paspoort.
- b Mensen die geen lid zijn van een politieke partij.
- c Mensen van 18 jaar of ouder die uit een EU-land komen.
- d Mensen die niet uit Nederland of een EU-land komen, en die korter dan 5 jaar in Nederland zijn.

5. Wie maakt de definitieve plannen voor de gemeente, en voert die plannen uit?

- a De burgemeester en de wethouders.
- b De gemeenteraad.
- c De burgemeester.

6. Wat doet de gemeenteraad, nadat de definitieve plannen voor de gemeente gemaakt zijn?

- a Stemmen over de plannen, en de burgemeester en wethouders controleren.
- b De plannen uitvoeren.
- c Een burgemeester kiezen.

7. Hoe vaak zijn er gemeenteraadsverkiezingen?

- a Bij grote gemeentes elk jaar, bij kleine gemeentes een keer per 4 jaar.
- b Een keer per 4 jaar.
- c Dat staat niet in de tekst.

8. Mag jij zelf ook stemmen voor de gemeenteraad?

Het goede antwoord hangt af van jouw persoonlijke situatie: uit welk land kom je, en hoe lang ben je al in Nederland? Weet je het niet (zeker)? Vraag het eens aan je docent!

- a Ja.
- b Nee.
- c Ik weet het niet.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	stemmen	[ ]	kiezen wat je wilt gaan doen
2.	CDA	[ ]	een partij kiezen
3.	een stad of een paar dorpen	[ ]	de gemeente
4.	beslissen	[ ]	man of vrouw van een politieke partij
5.	het lid	[ ]	een politieke partij
6.	de burgemeester	[ ]	de 'ministers' van een gemeente
7.	de gemeenteraad	[ ]	doen wat in het plan staat
8.	de wethouders	[ ]	het 'parlement' van een stad
9.	het college van B en W	[ ]	de hoogste politieke functie van een gemeente
10.	uitvoeren	[ ]	burgemeester en wethouders

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Op 21 maart zijn...	[ ]	er vierhonderd gemeenten.
2.	Mensen kunnen dan...	[ ]	er verkiezingen in Nederland.
3.	In totaal zijn...	[ ]	de plannen van het college uit.
4.	De mensen van de gemeenteraad...	[ ]	controleren de burgemeester.
5.	De burgemeester voert...	[ ]	stemmen voor de gemeenteraad.

6.	Op 21 maart stem...	☐] maakt de definitieve plannen.
7.	Dat mag iedereen...	☐] de plannen voor een speciaal onderwerp uit.
8.	de wethouders voeren...	☐] staan in het verkiezingsprogramma.
9.	het college van B en W...	☐] helemaal zelf beslissen.
10.	De ideeën van een partij...	☐] je op iemand van een politieke partij.

Oefening 4: Verwijswoorden

Info: wat zijn verwijswoorden?

Verwijswoorden zijn (vaak kleine) woorden die terugwijzen naar andere woorden in de zin of in de tekst. Ze verwijzen bijvoorbeeld naar een plaats die in de tekst genoemd is (er, daar), of naar een persoon (hem, haar, ze), naar een ding (het, dit, dat), of naar een tijd (toen, dan). Je gebruikt ze om de zinnen korter te maken.

*Een voorbeeld: Je kunt zeggen: ‘Het dochtertje van mijn broer Kees was jarig, dus ik heb **het dochtertje van mijn broer Kees** een cadeautje gegeven.’ Maar dat kan natuurlijk korter: ‘Het dochtertje van mijn broer Kees was jarig, dus ik heb **haar** een cadeautje gegeven’.*

*Andere voorbeelden: ‘Ben je nog op het feest van Piet en Hermien geweest?’ - ‘Nee, ik ben niet **op het feest van Piet en Hermien geweest**.’ Of, korter: ‘Nee, ik ben **er** niet geweest.’*

*‘Ik heb het nieuwe boek van Arnon Grunberg gekocht, maar ik heb **het nieuwe boek van Arnon Grunberg** nog niet gelezen.’ Of, korter: ‘Ik heb het nieuwe boek van Arnon Grunberg gekocht, maar ik heb **het** nog niet gelezen.’*

Als je een verwijswoord leest, moet je altijd goed nadenken: wat betekent dat precies? Als je bijvoorbeeld ‘hem’ leest: welke man is dat? Of als je ‘daar’ leest: waar is dat dan precies? Het antwoord vind je door ‘terug te zoeken’ in de zin of in de tekst. In de voorbeelden hierboven: haar = het dochtertje van mijn broer Kees, er = op het feest van Piet en Hermien, het = het nieuwe boek van Arnon Grunberg.

1. Wat betekent ‘dan’ in deze zin?

*Op 21 maart 2018 zijn er verkiezingen voor de gemeenteraad; mensen van 18 jaar en ouder kunnen **dan** stemmen.*

- A. in de gemeenteraad.
- B. op 21 maart 2018.
- C. als je een Nederlands paspoort hebt.

2. Wat betekent 'daarin' in deze zin?

*De partijen maken verkiezingsprogramma's; **daarin** vertellen ze wat hun plannen voor de gemeente zijn.*

- A in de verkiezingsprogramma's.
- B in de gemeente.
- C in de partijen.

3. Wat betekent 'dat' in deze zin?

*Vind je het CDA de beste partij? Dan kies je voor het CDA. Of voor een andere partij natuurlijk. **Dat** mag iedereen helemaal zelf beslissen.*

- A in welke gemeente je gaat stemmen.
- B voor welke partij je kiest.
- C of het CDA in het college van B en W komt.

4. Wat betekent 'dat' in deze zin?

*Na de verkiezingen moeten de partijen een nieuw college van B en W maken. **Dat** is de 'regering' van de gemeente.*

- A de verkiezingen.
- B de gemeente.
- C een nieuw college van B en W.

5. Wat betekent 'ze' in deze zin?

*De mensen in de gemeenteraad controleren het werk van de burgemeester en de wethouders. **Ze** kijken of de burgemeester zijn werk goed doet.*

- A de wethouders.
- B de mensen die hebben gestemd.
- C de mensen in de gemeenteraad.

2. Nieuwe planten en dieren

Apen, koeien en katten zijn bekende dieren: ze komen op veel plaatsen in de wereld voor. En zo zijn er ook veel bekende planten en bomen, zoals een dennenboom of een lavendelplant. Maar af en toe ontdekken onderzoekers nieuwe dieren en planten; planten en dieren die nog nooit iemand heeft gezien. En niemand wist dat ze bestonden.

de dennenboom en de lavendelplant

Nieuw-Guinea

De laatste jaren zijn op veel plekken nieuwe planten en dieren ontdekt. In het land Nieuw-Guinea bijvoorbeeld. Nieuw-Guinea ligt in Azië, vlakbij het land Indonesië. De nieuwe planten en dieren zijn ontdekt in een jungle.

In deze jungle was nog nooit iemand geweest. Er wonen geen mensen en er zijn geen wegen. De bomen staan zo dicht op elkaar, dat eigenlijk niemand er kan komen. Ook is het er erg mistig. Toch is het onderzoekers gelukt om in de jungle te komen.

Vogels

De onderzoekers ontdekten er allerlei nieuwe dieren en planten. Bijvoorbeeld een nieuwe soort vogels: de honingeters.

Ook zagen de wetenschappers paradijsvogels in de jungle. Dat is heel bijzonder want iedereen dacht dat de paradijsvogel was uitgestorven.

Honingeter

Paradijsvogel

Saba

Bij de Nederlandse Antillen zijn ook nieuwe planten en dieren gevonden. De Nederlandse Antillen bestaan uit zes eilanden in de Caraïbische Zee (tussen Noord- en Zuid Amerika): de 'abc-landen' Aruba, Bonaire en Curaçao, en de 's-Landen': Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. De nieuwe planten en dieren zijn gevonden in de zee, vlakbij het eiland Saba. Onderzoekers ontdekten bijvoorbeeld nieuwe vissen.

De onderzoekers zijn erg blij met de ontdekkingen, vooral omdat de nieuwe soorten zo

gezond zijn. Dat komt doordat de zee bij Saba nog vrij schoon is. De planten en dieren hebben dus nog weinig last van milieuvervuiling.

de Nederlandse Antillen (Saba ligt in de bovenste rode cirkel)

woordenlijst:

het komt voor iets ontdekken	: het is daar, je kunt het daar vinden
onderzoekers	: iets nieuws zien of vinden
wist	: mensen die bij de universiteit of een andere organisatie werken, en die informatie over iets zoeken en dat publiceren.
bestonden	: verleden tijd van weten
vlakbij	: verleden tijd van bestaan
de jungle	: heel dichtbij
	: een groot bos met veel bomen

mistig

:

je kan niet goed zien door de mist

dacht

uitgestorven zijn

: verleden tijd van denken

: als een diersoort niet meer bestaat omdat alle dieren van die soort dood zijn

het eiland

:

(deel van een) land dat helemaal in het water ligt

vrij schoon

geen last hebben van

milieuvervuiling

: niet een beetje, best wel schoon

: het is geen probleem

: de lucht en het water zijn vies

Oefening 1

1. Wat staat er in de tekst over dennenbomen en lavendel?

- a Die zijn kort geleden ontdekt.
- b Die zijn wel bekend.
- c Onderzoekers kennen ze wel, maar veel mensen weten niet dat ze bestaan.

2. Waar zijn de dieren en planten in Nieuw Guinea precies ontdekt?

- a In de zee, vlakbij Indonesië.
- b In een groot natuurpark.
- c In het bos.
- d Op het strand.

3. Waarom komen er geen mensen in de jungle, volgens de tekst?

- a De bomen en planten staan zo dicht op elkaar dat je er bijna niet door kunt komen.
- b Het is te gevaarlijk door de wilde dieren.
- c Het is koud en mistig, en je wordt er snel ziek.
- d De mensen die in de jungle leven vermoorden bezoekers als ze ze zien.

4. Waarom was het zo bijzonder dat de onderzoekers paradijsvogels zagen?

- a Er was nog niemand die ooit een paradijsvogel had gezien.
- b Er zijn bijna geen paradijsvogels meer in Nieuw Guinea.
- c Iedereen dacht dat er helemaal geen paradijsvogels meer zijn.

5. Welke nieuwe soorten zijn er bij Saba ontdekt?

- a Honingeters en paradijsvogels.
- b Zoetwatervissen.
- c Zeevissen en planten uit de jungle.
- d Zeedieren en planten die in de zee groeien.

6. Wat is Saba?

- a Een natuurgebied in Nederland.
- b Een eiland in de Caraïbische Zee.
- c Een land in Azië, dat dichtbij Indonesië ligt.

7. Waarom zijn de onderzoekers zo blij dat ze de nieuwe soorten bij Saba hebben gevonden?

- a Omdat er bij Saba zo veel afval in zee terechtkomt, dat ze dachten dat daar geen vissen konden leven.
- b Omdat ze dachten dat ze alle soorten daar al kenden.
- c Omdat ze dachten dat daar weinig vissen leven omdat er weinig voedsel is voor de vissen.
- d Omdat de soorten zo gezond zijn.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	ontdekken	☐	helemaal niet ver
2.	het milieu	☐	je kunt niet ver kijken
3.	uitgestorven	☐	een beetje, best wel
4.	vrij	☐	het water, de lucht en de bodem
5.	vlakbij	☐	bestaat niet meer
6.	mistig	☐	iets nieuws zien of vinden

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Apen en koeien...	☐	nog nooit iemand geweest.
2.	In de jungle was...	☐	nieuwe dieren en planten ontdekt.
3.	Iedereen dacht dat...	☐	geen mensen in de jungle.
4.	De onderzoekers zijn...	☐	deze vogel was uitgestorven.
5.	Op twee plekken zijn...	☐	erg blij met de ontdekking.
6.	Er wonen bijna...	☐	zijn bekende dieren.

Oefening 4

Zet de zinnen in de goede volgorde. Schrijf het nummer van de zin in het vakje.

- In deze jungle was nog nooit iemand geweest.
- Er wonen geen mensen en er zijn geen wegen.
- De laatste jaren zijn op veel plekken nieuwe planten en dieren ontdekt.
- De nieuwe planten en dieren zijn ontdekt in een jungle.
- Nieuw-Guinea ligt in Azië, vlakbij Indonesië.
- In het land Nieuw-Guinea bijvoorbeeld.

Oefening 5: verwijswwoorden

Lees de tekst hieronder. Lees dan de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

Katten zijn bekende dieren.

Ze (1) komen overal voor.

Af en toe ontdekken onderzoekers nieuwe dieren.

In Nieuw-Guinea bijvoorbeeld.

Daar (1) zijn nieuwe dieren ontdekt.

Ze (2) zijn in de jungle ontdekt.

Daar (2) wonen bijna geen mensen.

Ook is het **er** mistig.

Onderzoekers ontdekten er de paradijsvogel.

Dat is heel bijzonder.

Iedereen dacht dat deze vogel was uitgestorven.

1. Wat betekent 'Ze (1)'?

- A. Vogels.
- B. Bekende dieren.
- C. Katten.

2. Wat betekent 'daar (1)'?

- A. Overal.
- B. In Nieuw-Guinea.
- C. In de jungle.

3. Wat betekent 'ze (2)'?

- A. Katten.
- B. Nieuwe dieren.
- C. Onderzoekers.

4. Wat betekent 'daar (2)'?

- A. Overal.
- B. In de jungle.
- C. In Nieuw-Guinea.

5. Wat betekent 'er'?

- A. In de jungle.
- B. In Nieuw-Guinea.
- C. Overal.

6. Wat betekent 'Dat'?

- A. Dat de paradijsvogel ontdekt is.
- B. Dat er bijna geen mensen wonen.
- C. Dat het mistig is.

Oefening 6

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 9 of 10!

Nieuwe planten en dieren

Apen, koeien en katten z ___ bekende dieren: ze k ___ (je kunt ze vinden) op veel plaatsen in de wereld voor. En zo zijn er ook veel bekende planten en bomen, zoals een dennenboom of een lavendelplant. Maar af en toe o _____ (iets nieuws vinden) onderzoekers nieuwe dieren en planten die nog nooit iemand heeft gezien. En niemand wist dat ze b _____ (verleden tijd van bestaan). De laatste jaren zijn op veel p _____ (plaatsen) nieuwe planten en dieren ontdekt. In het land Nieuw-Guinea bijvoorbeeld. Nieuw-Guinea l ___ in Azië, vlakbij het land Indonesië. De nieuwe planten en dieren zijn ontdekt in een jungle. In deze jungle was nog nooit iemand geweest. Er wonen geen mensen en er zijn geen wegen. De bomen staan zo dicht op elkaar, dat eigenlijk niemand er kan komen. Ook is het er erg m _____ (de wolken hangen erg laag). Toch is het onderzoekers g _____ (ze hebben het met succes geprobeerd) om in de jungle te komen.

De onderzoekers ontdekten er a _____ (veel verschillende) nieuwe dieren en planten. Bijvoorbeeld een nieuwe s _____ vogels: de honingeters.

Ook zagen de w _____ (onderzoekers, mensen van de universiteit) paradijsvogels in de jungle. Dat is heel bijzonder want iedereen dacht dat de paradijsvogel was u _____ (niet meer bestond). Bij de Nederlandse Antillen zijn ook nieuwe planten en dieren gevonden. De Nederlandse Antillen bestaan uit zes e _____ in de Caraïbische Zee : de 'abc-landen' Aruba, Bonaire en Curaçao, en de 's-Landen': Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. De nieuwe planten en dieren zijn gevonden in de zee, v _____ (heel dichtbij) het eiland Saba. Onderzoekers ontdekten bijvoorbeeld nieuwe vissen. De onderzoekers zijn erg blij met de ontdekkingen, v _____ omdat de nieuwe soorten zo gezond zijn. Dat komt doordat de zee bij Saba nog v _____ (niet een beetje, best wel) schoon is. De planten en dieren hebben dus nog weinig l _____ van milieuvervuiling.

3. Vakantie vroeger en nu

Kamperen, een huisje huren, een hotel of met het vliegtuig naar de zon: tegenwoordig gaat bijna iedereen op vakantie. Maar dat is niet altijd zo geweest. Vroeger hadden mensen helemaal geen vakantie.

Rijk

Vroeger hadden de meeste arbeiders geen vrije tijd. Dat was iets voor rijke mensen. Die gingen bijvoorbeeld naar het strand in Scheveningen, of ze maakten uitstapjes naar Rome en Parijs. Ook kamperen was iets voor rijke mensen.

Arbeiders hadden geen geld om op vakantie te gaan, en ze hadden ook geen tijd. Arbeiders werkten vroeger 7 dagen per week. Werkweken van 60 uur waren heel gewoon.

Bijna niemand die werkte had recht op vrije dagen.

Nieuwe wet

Maar in 1919 kreeg iedereen recht op vrije tijd. In dat jaar werd er een nieuwe wet aangenomen door het parlement. In die wet stond dat arbeiders niet meer dan 8 uur per dag mochten werken. Er stond ook in dat ze op zaterdagmiddag en op zondag vrij hadden.

Zondag

Voor veel mensen was het belangrijk dat op zondag niet gewerkt hoefde te worden. Veel mensen waren namelijk christen. En op een vrije zondag kon iedereen gemakkelijk naar de kerk.

Staken

Iedereen had na 1919 recht op een vrij weekend. Arbeiders konden nu ook een dagje uit, bijvoorbeeld naar het strand.

Maar arbeiders hadden nog geen recht op vakantiedagen. Dat duurde nog vele jaren. In 1928 staakten de loodgieters 19 weken. Het resultaat van die staking was dat zij 4 vakantiedagen per jaar kregen. Daarna kregen de bouwvakkers recht op 3 vakantiedagen.

Populair

Later kregen steeds meer mensen vakantiedagen. Veel mensen gingen in hun vrije tijd wandelen in een park in de stad, of ze gingen naar de dierentuin.

In de jaren '50 werd kamperen in Nederland erg populair. Vakantie was niet meer alleen voor de rijken, het was nu iets voor iedereen, ook voor werknemers.

In 1966 kwam in de wet te staan dat iedereen recht heeft op vakantie.

woordenlijst:

kamperen : in een tent slapen

tegenwoordig : nu, in deze tijd
de arbeider : de werknemer, iemand die werkt voor een bedrijf

het strand :

Scheveningen : een stad bij het strand (Den Haag)
het uitstapje : een korte vakantie / even weggaan op een vrije dag
het recht : iets wat je volgens de wet moet krijgen, of wat mensen je moeten geven:
niemand mag zeggen dat je dat niet kunt krijgen
de wet : de officiële regels / afspraken van een land
het parlement : de tweede kamer
namelijk : 'namelijk' betekent hetzelfde als 'want' (maar let op de grammatica: met
'namelijk' maak je 2 aparte zinnen, met 'want' maak je 1 zin: een hoofd- en
een bijzin samen)
de christen : iemand die gelooft in de God van de bijbel en in Jezus.

de kerk :

staken : stoppen met werken om te protesteren

bouwvakkers : mensen die huizen maken

de loodgieter :

wandelen : lekker rustig lopen

Oefening 1

1. Wat is waar, volgens de tekst?

- a Kamperen was vroeger alleen populair bij arbeiders, maar tegenwoordig vinden rijke mensen het ook leuk.
- b Vroeger gingen veel mensen helemaal niet op vakantie, maar tegenwoordig doet bijna iedereen dat.
- c Arme mensen gingen vroeger alleen naar het strand in Scheveningen, maar rijke mensen gingen naar Rome of Parijs.

2. Waarom gingen arbeiders vroeger niet op vakantie, volgens de tekst?

- a Ze waren vaak werkloos.
- b Ze vonden het niet belangrijk; dat was meer iets wat rijke mensen deden.
- c Ze konden het niet betalen en ze hadden geen vrije dagen.
- d Het was voor arbeiders verboden om op vakantie te gaan.

3. Wat veranderde er in 1919?

- a Toen hoefden arbeiders nog maar 8 uur per dag te werken en kregen ze op zaterdagmiddag en zondag vrij.
- b Toen mochten ook arbeiders op zondag naar de kerk.
- c Toen kreeg iedereen recht op vakantiedagen.
- d Toen kreeg iedereen het recht om te staken.

4. Waarom staakten de loodgieters in 1928?

- a Ze wilden 19 weken per jaar vakantie.
- b Ze vonden het niet eerlijk dat bouwvakkers wel vakantiedagen kregen, maar zij niet.
- c Ze wilden meer salaris en minder werkuren per week.
- d Ze wilden vakantiedagen.

5. Sinds wanneer heeft iedereen in Nederland recht op vakantie?

- a Sinds 1919.
- b Sinds 1928.
- c Sinds 1966.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	in een tent slapen	☐	de loodgieter
2.	lekker rustig lopen	☐	tegenwoordig
3.	nu, in deze tijd	☐	het uitstapje
4.	iemand die de waterleiding repareert	☐	wandelen
5.	even weggaan op een vrije dag	☐	kamperen
6.	de officiële regels van een land	☐	staken
7.	iemand die werkt in de bouw	☐	de wetten
8.	de 150 politici die elke 4 jaar in het Nederlandse parlement gekozen worden	☐	de bouwvakker
9.	stoppen met werken om te protesteren	☐	de Tweede Kamer
10.	want	☐	namelijk

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Tegenwoordig gaat...	☐	geen vrije tijd.
2.	Vroeger hadden arbeiders...	☐	recht op vrije tijd.
3.	Arbeiders werkten vroeger...	☐	bijna iedereen op vakantie.
4.	In 1919 kreeg iedereen...	☐	zestig uur per week.
5.	Veel mensen maken in hun vrije tijd...	☐	meer voor rijke mensen.
6.	Vakantie is tegenwoordig niet alleen...	☐	een uitstapje naar het strand.

Oefening 4

Wat is de verleden tijd? Vul in.

1. hebben _____
2. gaan _____
3. maken _____
4. werken _____
5. krijgen _____
6. mogen _____

Oefening 5

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 17!

Vakantie vroeger en nu

K _____ (in een tent slapen), een huisje huren, een hotel of met het vliegtuig naar de zon: tegenwoordig gaat bijna i _____ (alle mensen) op vakantie. Maar dat is niet altijd zo g _____ (voltooid tijd van zijn). Vroeger hadden mensen helemaal geen vakantie.

Vroeger hadden de meeste a _____ (werknemers) geen vrije tijd. Dat was iets voor rijke mensen. Die gingen bijvoorbeeld naar het strand in Scheveningen, of ze maakten u _____ (kleine reisjes) naar Rome en Parijs. Ook kamperen was iets voor rijke mensen.

Arbeiders hadden geen geld om op vakantie te gaan, en ze hadden ook geen tijd. Arbeiders werkten vroeger 7 dagen per week. W _____ van 60 uur waren heel gewoon. Bijna niemand die werkte had r _____ (je moet dat krijgen van de wet) op vrije dagen.

Maar in 1919 kreeg iedereen recht op vrije tijd. In dat jaar werd er een nieuwe wet a _____ (voltooid tijd van aannemen) door het parlement. In die wet stond dat arbeiders niet meer dan 8 uur per dag m _____ (verleden tijd van mogen) werken. Er stond ook in dat ze op zaterdagmiddag en op zondag vrij hadden.

Voor veel mensen was het belangrijk dat op zondag niet gewerkt h _____ (verleden tijd van hoeven) te worden. Veel mensen waren n _____ (want) christen. En op een vrije zondag kon iedereen gemakkelijk naar de k _____.

Iedereen had na 1919 recht op een vrij weekend. Arbeiders konden nu ook een dagje uit, bijvoorbeeld naar het s _____ (stuk zand bij de zee). Maar arbeiders hadden nog geen recht op vakantiedagen. Dat duurde nog vele jaren. In 1928 s _____ (stopten met werken als protest) de loodgieters 19 weken. Het r _____ (wat er daarna gebeurde)

van die staking was dat zij 4 vakantiedagen p __ jaar kregen. Daarna kregen de bouwvakkers recht op 3 vakantiedagen.

Later kregen steeds meer mensen vakantiedagen. Veel mensen g _____ (*verleden tijd van gaan*) in hun vrije tijd wandelen in een park in de stad, of ze gingen naar de dierentuin. In de jaren '50 werd kamperen in Nederland erg p _____ (*veel mensen vonden dat leuk*). Vakantie was niet meer alleen voor de rijken, het was nu iets voor iedereen, ook voor werknemers. In 1966 kwam in de w __ te staan dat iedereen recht heeft op vakantie.

Oefening 6: Verwijswoorden

Lees de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

- 1. Vroeger hadden de meeste arbeiders geen vrije tijd. Dat was iets voor rijke mensen. Wat wordt bedoeld met "dat"?**
  - A. Vrije tijd.
  - B. Rijk zijn.
  - C. Vroeger.
- 2. Vrije tijd was iets voor rijke mensen. Die gingen bijvoorbeeld naar het strand in Scheveningen. Wat wordt bedoeld met "die"?**
  - A. Rijke mensen.
  - B. Naar het strand gaan.
  - C. Vrije tijd.
- 3. Arbeiders hadden geen geld om op vakantie te gaan. En ze hadden geen tijd. Wat wordt bedoeld met "ze"?**
  - A. Arbeiders.
  - B. Op vakantie gaan.
  - C. Alle Nederlanders.
- 4. In 1928 staakten de loodgieters 19 weken. Toen kregen zij 4 vakantiedagen per jaar. Wat wordt bedoeld met "zij"?**
  - A. De vakantiedagen.
  - B. De loodgieters.
  - C. De arbeiders.
- 5. Vakantie was niet meer alleen voor de rijken. Het was iets voor iedereen. Wat wordt bedoeld met "het"?**
  - A. De rijke mensen.
  - B. Iedereen.
  - C. Vakantie.

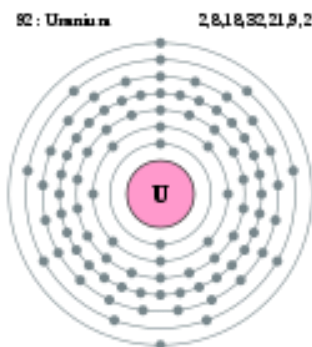
4. Wat is kernenergie?

Je hebt overal elektriciteit voor nodig. Voor treinen en vliegtuigen, voor ziekenhuizen, maar ook voor je computer en de televisie. Die elektriciteit wordt opgewekt in elektriciteitscentrales. Vroeger werden vooral kolen, olie en gas gebruikt om elektriciteit op te wekken. Sinds de jaren 50 van de vorige eeuw wordt ook kernenergie gebruikt.

Uranium

Maar wat is kernenergie precies? Kernenergie krijg je door de kern van een atoom van de stof uranium te splitsen. Ieder atoom heeft een kern. In de kern zitten nog kleinere deeltjes. Uranium heeft 235 kerndeeltjes.

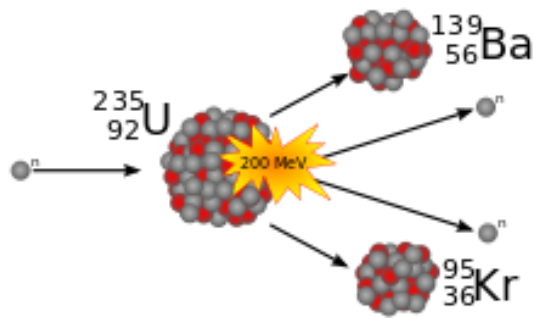

een uraniumatoom, met binnenin de kern*

Wat gebeurt er als je een uraniumkern splitst?

Uraniumkernen zijn heel kleine deeltjes met heel grote krachten. Als je ze splitst komt er energie vrij in de vorm van warmte. Daarbij kan uit een klein beetje uranium al een heleboel energie komen. Er komt namelijk heel veel warmte vrij bij de splitsing. Deze energie wordt gebruikt om elektriciteit op te wekken.

* Copyright afbeelding: CC BY-SA 2.0 uk, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=717185>

Kernenergie krijg je door de splitsing van een uraniumkern*

Kerncentrales

Kernenergie wordt opgewekt in een kerncentrale. In de hele wereld zijn ongeveer 450 kernenergiecentrales. Ongeveer 10% van alle elektriciteit wordt opgewekt met kernenergie. Nederland heeft ook een kerncentrale. Deze centrale staat in de plaats Borssele, in Zeeland.

Voordelen

Met een heel klein beetje uranium krijg je een heleboel energie. Een ander voordeel is, dat bij de splitsing van uranium geen afvalstoffen in de lucht terecht komen. Bij andere energiecentrales komen er wel zulke stoffen in de lucht. Bijvoorbeeld bij kolen of olie: daar zitten veel afvalstoffen, zoals CO₂, in de rook uit de schoorstenen.

Nadelen

Kernenergie heeft ook een groot nadeel: als uranium is gebruikt in een centrale is het radioactief. Dat betekent dat het kleine deeltjes uitstraalt. Je kan deze deeltjes niet zien, maar ze zijn erg gevaarlijk en maken mensen en dieren ziek. Je kunt er bijvoorbeeld kanker van krijgen. Het gebruikte uranium is dus zeer gevaarlijk afval. Het moet duizenden jaren bewaard worden in dikke bunkers of diep onder de grond. Ook zijn er in het verleden wel ongelukken gebeurd met kerncentrales. Een bekend voorbeeld is de ramp met de kerncentrale in Tsjernobyl, in de vroegere Sovjet-Unie, in 1986. Een ander voorbeeld is de ramp in Fukushima in Japan, in 2011. Daarom zijn er veel protesten tegen kernenergie. Sommige landen willen in de toekomst al hun kerncentrales sluiten. Duitsland bijvoorbeeld wil vanaf 2022 kernenergievrij zijn.

de opslag is een probleem...

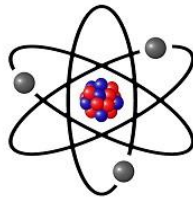
er zijn veel protesten

woordenlijst:

overal ... voor : voor alles
elektriciteit opwekken : elektriciteit produceren, elektriciteit maken

kolen : zwarte stenen die als brandstof gebruikt worden.

de kern : het deel dat binnenin (in het midden) zit
het atoom : de kleinste deeltjes van een stof (in een atoom zitten ook weer kleinere deeltjes: elektronen en de kern, maar als je een atoom splitst, is het niet meer dezelfde stof)

een atoom, met binnenin de kern (rood en blauw), en daar omheen de elektronen (grijs)

uranium : brandstof in een kerncentrale
splitsen : breken, delen
de energie : elektriciteit / warmte
het voordeel : een positief punt, iets goeds
afvalstoffen : de dingen die overblijven als je iets produceert, en die je niet meer kunt gebruiken; bijvoorbeeld de rook van auto's en fabrieken. Afvalstoffen zijn vaak slecht voor het milieu.
het nadeel : een negatief punt, iets slechts
de bunker : een gebouw met dikke muren, vaak onder de grond. Bunkers voor de opslag van radioactief afval zitten meestal heel diep onder de grond.
de ramp : een (heel) groot ongeluk
de Sovjet-Unie: : een communistisch land, dat bestond van 1917 tot 1991. O.a. Rusland, Wit-Rusland, Estland, Letland, Litouwen en Oekraïne waren deel van de Sovjet-Unie. In december 1991 werd de Sovjet-Unie opgeheven. Tsjernobyl ligt nu in Oekraïne.
de opslag : het bewaren

Oefening 1

1. Waar wordt elektriciteit opgewekt?

- a Overall, maar bijvoorbeeld in ziekenhuizen en in treinen en vliegtuigen.
- b Alleen in kerncentrales.
- c In elektriciteitscentrales.

2. Welke stof wordt gebruikt in een kerncentrale?

- a kolen.
- b Uranium.
- c Gas en olie.
- d Wat op dat moment het goedkoopste is.

3. Wat gebeurt er met het uranium?

- a De kern van het atoom wordt gesplitst.
- b Het wordt verbrand.
- c Het wordt zó warm gemaakt dat het elektriciteit gaat maken.
- d Het wordt bewaard want het kan nog duizenden jaren gebruikt worden.

4. Wat is waar?

- a Als je uraniumatomen splitst, komt er elektriciteit vrij.
- b Als je uranium warm maakt, wordt het radioactief.
- c Als je uraniumatomen splitst, komt er warmte vrij. Die warmte kan je gebruiken om elektriciteit te maken.

5. Hoeveel kerncentrales staan er in Nederland?

- a 1.
- b 450.
- c 10 % van alle centrales in de wereld, dus 45.

6. Wat is het nadeel van kolencentrales?

- a Ze zijn veel duurder dan kerncentrales.
- b Er komen veel afvalstoffen, zoals CO₂, in de lucht.
- c In kolencentrales zijn grote ongelukken gebeurd.

7. Wat is een nadeel van kernenergie?

- a Er komen veel afvalstoffen, zoals CO₂, in de lucht.
- b Er is veel radioactief afval.
- c Uranium is zó duur dat de prijs voor elektriciteit omhoog moet.
- d Duitsland en Japan hebben het in de Tweede Wereldoorlog gebruikt om bommen te maken.

8. Waar wordt het afval van kerncentrales bewaard?

- a In bunkers of diep onder de grond.
- b In Tsjernobyl in Rusland en in Fukushima in Japan.
- c Dat staat niet in de tekst.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	(elektriciteit) produceren	[ ] de ramp
2.	het bewaren	[ ] de kern
3.	wat binnenin iets zit	[ ] afvalstoffen
4.	een groot ongeluk	[ ] de opslag
5.	breken, delen	[ ] splitsen
6.	een negatief punt	[ ] opwekken
7.	dingen die overblijven als je iets produceert	[ ] het nadeel

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Energie wordt...	[ ] nu ongeveer 450 kerncentrales.
2.	Vroeger werden vooral...	[ ] moet worden bewaard in bunkers.
3.	Elektriciteit heb je...	[ ] maar ook grote nadelen.
4.	In de wereld staan...	[ ] opgewekt in centrales.
5.	Kernenergie heeft voordelen...	[ ] kolen en gas gebruikt.
6.	Het gevaarlijke afval...	[ ] bijvoorbeeld nodig voor treinen, ziekenhuizen en computers.

Oefening 4

Hoe wordt elektriciteit gemaakt? Zet de zinnen in de goede volgorde. Schrijf het nummer van de zin in het vakje.

- [ ] Deze dynamo maakt elektriciteit.
- [ ] Zo komt er stoom (=waterdamp).
- [ ] Met deze energie wordt water gekookt.
- [ ] De stoom laat een dynamo draaien.
- [ ] Olie of gas wordt verbrand.
- [ ] Daardoor komt warmte vrij.

Oefening 5

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 22 en 23!

Wat is kernenergie?

Je hebt overal elektriciteit v _ _ _ nodig. Voor treinen en vliegtuigen, voor ziekenhuizen, maar ook voor je computer en de televisie.

Die elektriciteit wordt o _ _ _ _ _ (gemaakt) in elektriciteitscentrales. V _ _ _ _ _ (niet nu) werden vooral kolen, olie en gas gebruikt om elektriciteit op te wekken. Sinds de jaren 50 van de vorige eeuw wordt ook kernenergie gebruikt.

Maar wat is kernenergie precies? Kernenergie krijg je door de kern van een atoom van de stof uranium te s _ _ _ _ _ (delen). Ieder atoom heeft een kern.

In de kern zitten nog kleinere d _ _ _ _ _ . Uranium heeft 235 kerndeeltjes.

Wat gebeurt er als je een uraniumkern splitst? Uraniumkernen zijn heel kleine deeltjes met heel grote k _ _ _ _ _ .

Als je ze splitst komt er energie v _ _ _ in de vorm van warmte. Daarbij kan uit een klein beetje uranium al een heleboel energie komen.

Er komt n _ _ _ _ _ (want) heel veel warmte vrij bij de splitsing. Deze energie wordt gebruikt om elektriciteit op te wekken.

Kernenergie w _ _ _ _ opgewekt in een kerncentrale. In de hele w _ _ _ _ (alle landen samen) zijn ongeveer 450 kernenergiecentrales. Ongeveer 10% van alle elektriciteit wordt opgewekt met kernenergie. Nederland heeft ook een kerncentrale. Deze centrale staat in de p _ _ _ _ _ (stad of dorp) Borssele, in Zeeland.

Voordelen

Met een heel klein beetje uranium krijg je een h _____ (*heel veel*) energie.

Een ander voordeel is, dat bij de splitsing van uranium geen afvalstoffen in de lucht t _____
_____ komen. Bij andere energiecentrales komen er wel zulke stoffen in de lucht. Bijvoorbeeld
bij kolen of olie: daar zitten veel afvalstoffen, zoals CO₂, in de rook uit de s _____.

Kernenergie heeft ook een groot n _____ (*negatief punt*): als uranium is gebruikt in een
centrale is het radioactief. Dat betekent dat het kleine deeltjes uitstraalt. Je kan deze
deeltjes niet zien, maar ze zijn erg g _____ (*niet veilig*) en maken mensen en dieren
ziek. Je kunt er bijvoorbeeld kanker van krijgen. Het gebruikte uranium is dus zeer gevaarlijk
a _____ (*stoffen die je niet meer kunt gebruiken*). Het moet duizenden jaren b _____ (*niet
weggooien*) worden in dikke bunkers of diep onder de grond. Ook zijn er in het verleden wel
ongelukken gebeurd met kerncentrales.

Een bekend voorbeeld is de r _____ (*groot ongeluk*) met de Russische centrale in Tsjernobyl in
1986. Een ander voorbeeld is de ramp in Fukushima in Japan, in 2011. Daarom zijn er veel
protesten tegen kernenergie. Sommige landen willen in de toekomst al hun kerncentrales s _____
_____ (*dichtdoen*). Duitsland bijvoorbeeld wil vanaf 2022 kernenergievrij zijn.

5. Beugels voor jong en oud

Staan je tanden scheef, te ver naar voren of juist naar achter? Een beugel kan er dan voor zorgen dat je tanden weer recht komen te staan. Ook als je tanden en kiezen niet goed op elkaar passen, of als er te weinig ruimte is in je mond voor alle kiezen en tanden, kan een beugel de oplossing zijn.

Je ziet het steeds vaker: oudere mensen die een beugel dragen. Steeds meer volwassenen kiezen op latere leeftijd voor een recht gebit. Iedereen wil wel rechte tanden, of je nu jong of oud bent.

Orthodontist

Een beugel krijg je bij de orthodontist. Dat is een speciale tandarts die alles weet over beugels. De orthodontist kijkt naar je gebit en naar je mond en je kaak. Ook maakt hij of zij foto's van je gebit. Daarna besluit de orthodontist welke beugel je nodig hebt.

Een beugel draag je gemiddeld 2 tot 3 jaar. Daarna staan je tanden meestal keurig recht.

Slotjes

Niet iedereen heeft hetzelfde gebit. Daarom bestaan er ook verschillende beugels. Je hebt bijvoorbeeld de vaste beugel. Deze beugel wordt ook wel de slotjesbeugel genoemd. Speciale slotjes worden hierbij op je tanden geplakt. De slotjes zitten vast tot de beugel weg mag.

de slotjesbeugel

Buitenbeugel

Er bestaat ook een buitenbeugel. Deze beugel zit voor een deel aan de buitenkant van je mond. Je hebt dan bijvoorbeeld een band om je nek of je hoofd. Zo blijft de beugel goed zitten.

Een andere beugel is de activator. Deze beugel wordt ook wel de bijtbeugel genoemd. De activator kan je zelf indoen en uitdoen.

de buitenbeugel en de bijtbeugel

Verzorging

Als je een beugel draagt, moet je je mond extra goed verzorgen. Het is namelijk belangrijk dat je gebit en beugel schoon blijven, want er kunnen gemakkelijk resten van eten aan de beugel blijven zitten. En daarvan kan je bijvoorbeeld gaatjes in je gebit krijgen.

Kapot

Heb je een vaste beugel? Dan kan je niet alles eten. Appels of stokbrood eten is bijvoorbeeld lastig. En van hard eten kan je beugel kapot gaan.

Zelfvertrouwen

Vooraf jongeren vinden een beugel dragen niet leuk. Toch is het voor veel mensen belangrijk een beugel te dragen. Een recht gebit staat mooi en geeft je zelfvertrouwen.

woordenlijst:

scheef	: schuin, niet recht
de beugel	: een ding om het gebit recht te zetten
de oplossing	: het antwoord op een probleem
volwassenen	: mensen ouder dan 18 jaar
het gebit	: alle tanden en kiezen
de kaak	: het bot waar je kiezen en tanden in zitten. Je hebt een boven- en een onderkaak.

de onderkaak

keurig	: (heel) netjes, heel mooi
een vaste beugel	: niet los (je kunt de beugel niet uitdoen)
plakken	: vastmaken
lastig	: moeilijk
jongeren	: kinderen (vanaf ongeveer 12 jaar), jonge mensen
zelfvertrouwen	: geloof in jezelf (je voelt je niet onzeker)

Oefening 1

1. Wat zie je steeds vaker, volgens de tekst?

- a Scheve tanden en kiezen die niet goed op elkaar passen.
- b Oudere mensen met een beugel.
- c Mensen die een beugel dragen omdat ze dat mooi vinden.

2. Voor welke mensen is een beugel geen oplossing?

- a Voor mensen met slechte tanden en gaatjes in hun kiezen.
- b Voor mensen met scheve tanden.
- c Voor mensen met tanden en kiezen die niet goed op elkaar passen.
- d Voor mensen die te weinig plaats in hun mond hebben voor het hele gebit.

3. Waar krijg je een beugel?

- a Bij de orthodontist.
- b Bij je tandarts.
- c Bij de dokter.

4. Waarom zijn er verschillende soorten beugels?

- a Omdat niet alle mensen hetzelfde gebit hebben.
- b Omdat kinderen een andere beugel krijgen dan volwassenen.
- c Omdat niet alle mensen een dure beugel kunnen betalen, zijn er ook goedkope beugels.

5. Hoeveel soorten beugels worden er in de tekst genoemd?

- a 2.
- b 3.
- c 4.

6. Kan je een slotjesbeugel ook uitdoen?

- a Ja.
- b Nee.
- c Dat staat niet in de tekst.

7. Wat is een andere naam voor de bijtbeugel?

- a Buitenbeugel.
- b Slotjesbeugel.
- c Activator.

8. Wat moeten mensen met een beugel doen?

- a Hun gebit en de beugel goed schoonhouden.
- b Veel appels en stokbrood eten.
- c Minder koffie en thee drinken.
- d Bij elke maaltijd de beugel uitdoen.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	schuin, niet recht	[ ] lastig
2.	geloof in jezelf	[ ] het gebit
3.	alle tanden en kiezen	[ ] het zelfvertrouwen
4.	moeilijk	[ ] plakken
5.	het antwoord op een probleem	[ ] scheef
6.	vastmaken	[ ] de oplossing
7.	mensen van 18 jaar of ouder	[ ] jongeren
8.	kinderen van ongeveer 12 tot 18 jaar	[ ] de beugel
9.	een ding om het gebit recht te maken	[ ] de kaak
10.	(heel) netjes	[ ] volwassenen
11.	het bot waar je kiezen en tanden in zitten	[ ] keurig

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1. Steeds meer mensen kiezen... [ ] niet leuk.
2. De orthodontist maakt... [ ] voor een recht gebit.
3. Een beugel draag... [ ] mensen veel zelfvertrouwen.
4. Van hard eten kan... [ ] op je tanden geplakt.
5. Een mooi gebit geeft... [ ] je meestal 2 tot 3 jaar.
6. Een beugel dragen is... [ ] de beugel kapotgaan.
7. De vaste beugel wordt... [ ] een foto van je gebit.

Oefening 4

Zet de zinnen in de goede volgorde. Schrijf het nummer van de zin in het vakje.

- [ ] Dan maakt hij een foto van je gebit.
- [ ] Eerst kijkt hij naar je gebit en naar je gezicht.
- [ ] Daarna weet hij welke beugel je nodig hebt.
- [ ] Een orthodontist is een tandarts die veel weet van beugels.
- [ ] Tenslotte maakt hij een beugel speciaal voor jouw gebit.
- [ ] Die moet je soms wel drie jaar dragen.

Oefening 5

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 29 en 30!

Beugels voor jong en oud

Staan je tanden s _____ (*niet recht*), te ver naar voren of juist naar achter? Een beugel kan er dan voor z _____ dat je tanden weer recht komen te staan. Ook als je tanden en kiezen niet goed op elkaar p _____ (*precies goed zitten*), of als er te weinig ruimte is in je mond voor alle kiezen en tanden, kan een beugel de o _____ (*het antwoord op het probleem*) zijn.

Je ziet het steeds vaker: oudere mensen die een beugel d _____ (in hun mond hebben). Steeds meer volwassenen kiezen op latere leeftijd voor een recht g _____ (tanden en kiezen). Iedereen wil wel rechte tanden, of je nu jong of oud bent.

Een beugel krijg je bij de orthodontist. Dat is een speciale t _____ (een 'dokter' voor je gebit) die alles weet over beugels. De orthodontist kijkt naar je gebit en naar je mond en je k _____ (het bot waar je tanden en kiezen in zitten). Ook maakt hij of zij foto's van je gebit. Daarna b _____ (beslist) de orthodontist welke beugel je nodig hebt. Een beugel draag je gemiddeld 2 tot 3 jaar.

Daarna staan je tanden meestal k _____ (netjes) recht. Niet iedereen heeft hetzelfde gebit. Daarom bestaan er ook v _____ (niet hetzelfde) beugels. Je hebt bijvoorbeeld de v _____ beugel. Deze beugel wordt ook wel de slotjesbeugel genoemd. Speciale slotjes worden hierbij op je tanden g _____ (vastgemaakt). De slotjes zitten vast tot de beugel weg mag.

Er bestaat ook een buitenbeugel. Deze beugel zit voor een d _____ (niet helemaal) aan de buitenkant van je mond. Je hebt dan bijvoorbeeld een band om je n _____ (lichaamsdeel tussen je hoofd en je rug) of je hoofd. Zo blijft de beugel goed zitten. Een andere beugel is de activator. Deze beugel wordt ook wel de b _____ (als je je tanden op elkaar zet) beugel genoemd. De activator kan je zelf indoen en uitdoen.

Als je een beugel draagt, moet je je mond extra goed v _____ (schoon en sterk houden). Het is namelijk belangrijk dat je gebit en beugel schoon blijven, want er kunnen gemakkelijk r _____ (stukjes die achterblijven) van eten aan de beugel blijven zitten. En daarvan kan je bijvoorbeeld g _____ in je gebit krijgen.

Heb je een vaste beugel? Dan kan je niet alles eten. Appels of stokbrood eten is bijvoorbeeld l _____ (moeilijk, vervelend). En van hard eten kan je beugel k _____ (stuk) gaan.

Vooraf jongeren vinden een beugel dragen niet leuk. Toch is het voor veel mensen belangrijk een beugel te dragen. Een recht gebit staat mooi en geeft je z _____ (geloof in jezelf).

Oefening 6: verwijswwoorden

Lees de tekst hieronder. Lees dan de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

Een beugel krijg je bij de orthodontist.

Dat is een speciale tandarts.

Een beugel draag je 2 of 3 jaar.

Daarna staan de tanden weer recht.

Je hebt bijvoorbeeld een vaste beugel.

Die zit vast aan je tanden.

Heb je een vaste beugel?

Dan kan je niet alles eten.

Jonge én oude mensen vinden een recht gebit belangrijk.

Een mooi gebit geeft **ze** zelfvertrouwen.

- 1. Dat is een speciale tandarts. Wat wordt bedoeld met "Dat"?**
  - A. De orthodontist.
  - B. De tandarts.
  - C. De beugel.
- 2. Daarna staan je tanden weer recht' Wat wordt bedoeld met "Daarna"?**
  - A. Na 2 of 3 jaar.
  - B. Na het bezoek aan de orthodontist.
  - C. Na het eten.
- 3. Die zit vast aan je tanden.' Wat wordt bedoeld met "Die"?**
  - A. Je gebit.
  - B. De vaste beugel.
  - C. De kaak.
- 4. Dan kan je niet alles eten.' Wat wordt bedoeld met "Dan"?**
  - A. Als je naar de tandarts gaat.
  - B. Als je alles eet.
  - C. Als je een vaste beugel hebt.
- 5. Een mooi gebit geeft ze zelfvertrouwen.' Wat wordt bedoeld met "ze"?**
  - A. Jonge en oude mensen.
  - B. De tanden en kiezen.
  - C. Vrouwen en kinderen.

6. Een lucht vol ballonnen

Je ziet steeds vaker luchtballonnen in de lucht. Ze zijn heel groot, en ze hebben vaak felle kleuren. Onder de ballon hangt een rieten mand met mensen erin, die over weilanden, dorpen en steden vliegen.

een luchtballon, met daaronder de rieten mand

Ventilator

Voordat de ballon in de lucht gaat, moet er veel gebeuren. De luchtballon wordt eerst helemaal uitgevouwen, en de piloot controleert of er bijvoorbeeld geen gaten in de ballon zitten. Daarna is het tijd om de ballon op te blazen. Dat gebeurt met een grote ventilator. Het opblazen duurt ongeveer 10 minuten.

Warmte

Als er genoeg lucht in de ballon zit, gaat de brander aan. Uit die brander komt vuur. Door de warmte van het vuur gaat de ballon omhoog. Warme lucht is namelijk minder zwaar dan koude lucht. Een luchtballon wordt daarom ook wel een heteluchtballon genoemd.

de brander

Instappen

Voordat de ballon loskomt van de grond, moeten de passagiers nog instappen. Daarom wordt de rieten mand vastgehouden totdat de piloot een seintje geeft. Daarna gaat de ballon de lucht in: de vaart kan beginnen.

Stuur

Er zit geen stuur in een luchtballon. De wind bepaalt de richting. De piloot kan wel hoger of lager vliegen. Wil hij hoger, dan doet hij de brander aan. Wil hij lager, dan doet hij de brander uit. Op verschillende hoogtes waait de wind soms in verschillende richtingen.

Meestal landt de ballon op een andere plek dan waar hij is opgestegen. Daarom volgt een auto de ballon. Zo komen de passagiers weer terug.

Dieren

De luchtballon bestaat langer dan het vliegtuig. In 1783 maakten de broers Joseph en Jacques Montgolfier de eerste heteluchtballon. De broers kwamen uit Frankrijk. Op 19 september 1783 lieten zij dieren in hun ballon opstijgen. Een schaap, een haan en een eend vlogen 8 minuten in de luchtballon. Ze kwamen tot een hoogte van 500 meter.

Het hele jaar

Nu is ballonvaren natuurlijk voor mensen bedoeld. Ballonvaren kan het hele jaar door, ook in de winter; er mag alleen niet te veel wind zijn.

woordenlijst:

felle kleuren	: kleuren die je goed ziet
weilanden	: stukken land met gras
uitvouwen	: openmaken, openvouwen
controleren	: kijken of de ballon goed is
er zitten gaten in	: de ballon is kapot (lek)
opblazen	: lucht in de ballon pompen
een seintje geven	: iets zeggen, een signaal geven
de vaart	: de reis

het stuur

:

bepalen	: kiezen, beslissen wat de richting wordt
de richting	: naar welke kant de ballon gaat (Noord, Zuid, West of Oost)
landen	: terug op de grond komen
opstijgen	: omhoog gaan
volgen	: meerijden

Oefening 1

1. Hoeveel mensen kunnen er mee met een luchtballon?

- a Alleen de piloot.
- b De piloot en maximaal 8 andere mensen.
- c Dat staat niet in de tekst.

2. Hoe komt het dat de ballon omhooggaat ?

- a Doordat er een motor in zit.
- b Doordat warme lucht minder zwaar is dan koude lucht.
- c Doordat een ventilator lucht in de ballon blaast.

3. Wat moet er het eerst gebeuren?

- a De ballon opblazen met een ventilator.
- b De lucht in de ballon verwarmen met een brander.
- c Dat maakt niet uit.

4. Waarom wordt de ballon even vastgehouden voordat hij de lucht in gaat?

- a Omdat de mensen nog moeten instappen.
- b Omdat de piloot nog moet controleren of de ballon geen gaten heeft.
- c Omdat de piloot moet wachten op goede wind.

5. Kan een ballon ook veranderen van richting?

- a Ja, soms komt de wind uit een andere richting als de ballon hoger of lager gaat.
- b Ja, de piloot kan de ballon naar alle richtingen laten gaan.
- c Nee, dat kan nooit.

6. Waarom rijdt er een auto mee met de ballon?

- a Om te controleren of alles goed gaat.
- b Om de piloot te waarschuwen als het tijd is om terug te gaan.
- c Om de mensen terug te brengen naar de plaats waar ze ingestapt zijn.

7. Wanneer was de eerste vaart met een ballon?

- a Vlak na de Tweede Wereldoorlog.
- b Ongeveer 125 jaar geleden.
- c In het jaar 1783.

8. Wanneer mag een ballon niet de lucht in?

- a Als het regent.
- b Als er te veel wind is.
- c In de winter.
- d Een ballon mag altijd de lucht in.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	je ziet ze goed	[ ] volgen
2.	meegaan, meerijden	[ ] het seintje
3.	stukken land met gras	[ ] felle kleuren
4.	omhoog gaan	[ ] opstijgen
5.	hij is kapot	[ ] weilanden
6.	het signaal	[ ] er zitten gaten in
7.	terug op de grond komen	[ ] bepalen
8.	naar welke kant je gaat	[ ] het stuur
9.	lucht erin pompen	[ ] opblazen
10.	kiezen, beslissen	[ ] landen
11.	het ding waarmee je de richting kan veranderen	[ ] de richting

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1. De piloot controleert... [ ] ongeveer tien minuten.
2. Het opblazen duurt... [ ] of er gaten in de ballon zitten.
3. Een ballon heeft... [ ] langer dan het vliegtuig.
4. De luchtballon bestaat... [ ] geen stuur.
5. De wind bepaalt... [ ] hebben felle kleuren.
6. Ballonnen zijn groot en... [ ] de richting van de ballon.

Oefening 4

Zet de zinnen in de goede volgorde. Schrijf het nummer van de zin in het vakje.

- [ ] De vaart kan beginnen!
- [ ] Nu kunnen de passagiers instappen.
- [ ] Als iedereen veilig binnen is geeft de piloot een seintje.
- [ ] Eerst moet de ballon uitgevouwen en gecontroleerd worden.
- [ ] De brander maakt de lucht heet, zodat de ballon langzaam omhoog komt.
- [ ] Voordat de ballon de lucht in gaat moet er veel gebeuren.
- [ ] Dan is het tijd om de ballon op te blazen.

Oefening 5

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 36 en 37!

Een lucht vol ballonnen

Je ziet steeds vaker luchtballonnen in de lucht. Ze zijn heel groot, en ze hebben vaak f _____
(je kunt ze goed zien) kleuren.

Onder de ballon hangt een rieten mand met mensen erin, die over w _____ (stukken
land met gras), dorpen en steden vliegen.

Voordat de ballon in de lucht gaat, moet er veel g _____ (gedaan worden). De luchtballon
wordt eerst helemaal uitgevouwen, en de piloot controleert of er bijvoorbeeld geen gaten in
de ballon zitten. Daarna is het tijd om de ballon op te b _____ (lucht erin doen). Dat gebeurt
met een grote ventilator. Het opblazen duurt ongeveer 10 minuten.

Als er g _ _ _ _ _ (zoveel als nodig) lucht in de ballon zit, gaat de brander aan. Uit die brander komt vuur. Door de warmte van het vuur gaat de ballon omhoog. Warme lucht is n _ _ _ _ _ _ _ (want) minder zwaar dan koude lucht. Een luchtballon w _ _ _ _ _ daarom ook wel een heteluchtballon genoemd.

Voordat de ballon l _ _ _ _ _ _ _ (niet meer erop staat) van de grond, moeten de passagiers nog instappen. Daarom wordt de rieten mand vastgehouden totdat de piloot een s _ _ _ _ _ _ _ (signaal) geeft. Daarna gaat de ballon de lucht in: de vaart kan beginnen.

Er zit geen s _ _ _ _ _ (ding waarmee je de richting kan veranderen) in een luchtballon. De wind b _ _ _ _ _ _ _ (kiezen, beslissen) de richting. De piloot kan wel hoger of l _ _ _ _ _ (tegenovergestelde van hoger) vliegen. Wil hij hoger, dan doet hij de brander aan. Wil hij lager, dan doet hij de brander uit. Op verschillende hoogtes waait de wind soms in verschillende r _ _ _ _ _ _ _ _ _ (naar welke kant het gaat).

Meestal landt de ballon op een andere p _ _ _ _ _ (plaats) dan waar hij is opgestegen. Daarom v _ _ _ _ _ (meerijden, meegaan) een auto de ballon. Zo komen de passagiers weer terug.

De luchtballon b _ _ _ _ _ _ _ langer dan het vliegtuig. In 1783 maakten de broers Joseph en Jacques Montgolfier de eerste heteluchtballon. De broers k _ _ _ _ _ _ _ (verleden tijd van komen) uit Frankrijk. Op 19 september 1783 lieten zij dieren in hun ballon o _ _ _ _ _ _ _ _ _ (omhoog gaan). Een schaap, een haan en een eend vlogen 8 minuten in de luchtballon. Ze kwamen tot een hoogte van 500 meter.

Nu is ballonvaren natuurlijk voor mensen b _ _ _ _ _ _ _ . Ballonvaren kan het hele jaar door, ook in de winter; er mag alleen niet te veel wind zijn.

Oefening 6: verwijswwoorden

Lees de tekst hieronder. Lees dan de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

De luchtballon is groot.

Hij (1) heeft felle kleuren.

De piloot moet de ballon eerst uitvouwen.

Daarna moet **hij (2)** de ballon opblazen.

Dat duurt 10 minuten.

De wind bepaalt de richting van de ballon.

Een ballon landt op een andere plek dan waar **hij (3)** is opgestegen.

Daarom volgt een auto de ballon.

1. **Hij (1) heeft felle kleuren.' Wat wordt bedoeld met "Hij (1)"?**
  - A. De ballon.
  - B. De piloot.
  - C. felle kleuren.

2. **Daarna moet hij de ballon opblazen.' Wat wordt bedoeld met "Daarna"?**
  - A. Na het opblazen.
  - B. Na het uitvouwen.
  - C. Na tien minuten.

3. **Daarna moet hij (2) de ballon opblazen.' Wat wordt bedoeld met "hij (2)"?**
  - A. De piloot.
  - B. De wind.
  - C. De ballon.

4. **Dat duurt 10 minuten.' Wat wordt bedoeld met "Dat"?**
  - A. Het uitvouwen.
  - B. Het bepalen van de richting.
  - C. Het opblazen.

5. **Een ballon landt op een andere plaats dan waar hij (3) is opgestegen.' Wat wordt bedoeld met "hij (3)" ?**
  - A. De plaats.
  - B. De ballon.
  - C. de piloot.

6. **Daarom volgt een auto de ballon.' Wat wordt bedoeld met "Daarom"?**
  - A. Omdat de ballon op een andere plek landt.
  - B. Omdat de ballon geen stuur heeft.
  - C. Omdat de ballon eerst uitgevouwen moet worden.

7. Koud winterweer in Azië

De winter van 2006 was, net als in Rusland en het oosten van Europa, ook in Azië erg koud. In Pakistan en India stierven veel mensen door de lage temperaturen. Veel mensen in Pakistan waren nog steeds dakloos door de grote aardbeving in 2005.

het was heel koud in Azië...

Open lucht

Door de aardbeving waren veel huizen verwoest. De meeste mensen hadden nog geen nieuw huis. Ze leefden nog steeds in de open lucht, of in tenten. Door de kou raakten veel mensen onderkoeld, en kregen bijvoorbeeld koorts en een longontsteking. Hulpverleners deelden dekens en warme kleding uit. Ook maakten ze vuurtjes. Zo konden de mensen zich een beetje warm houden.

Japan

In Japan sneeuwde het weken achter elkaar. Op sommige plaatsen lag wel 4 meter sneeuw. Lantaarnpalen staken nog maar net boven de sneeuw uit. Er zijn meer dan 80 mensen omgekomen. De slachtoffers waren vooral oudere mensen.

China

Ook in China was het erg koud. In een provincie van China vroom het zelfs 42 graden. Het was daar al 20 jaar niet meer zo koud geweest. De overheid van China heeft 100.000 mensen naar een veiligere plek gebracht. Hun huizen waren ingestort door het dikke pak sneeuw.

Vee

Niet alleen mensen hadden last van de kou in Azië, ook dieren hadden veel te lijden. In China leven veel nomaden. Dat zijn mensen die geen vaste plek hebben om te wonen. Ze trekken rond met hun vee; maar door alle sneeuw kon het vee geen voedsel meer vinden. Het leger is de nomaden en hun dieren te hulp gekomen.

Chinese nomaden

woordenlijst:

stierven	: verleden tijd van sterven (doodgaan)
dakloos	: geen huis hebben
de aardbeving	: de grond schudt en huizen storten in
verwoest	: helemaal kapot
in de open lucht	: buiten
onderkoeld raken	: het te koud krijgen
uitdelen	: aan de mensen geven
uitsteken boven	: boven de sneeuw uitkomen
omgekomen	: doodgegaan
slachtoffers	: mensen die een ongeluk krijgen, of die doodgaan
vroor	: verleden tijd van vriezen
de overheid	: de regering en de mensen die voor de regering werken (de ambtenaren)
de veilige plek	: een niet gevaarlijke plaats
ingestort	: kapot gevallen (bijvoorbeeld omdat het dak naar beneden komt)
het vee	: dieren die door mensen gehouden worden, o.a. voor de melk en het vlees (zoals koeien, schapen, geiten etc.)
lijden	: pijn hebben / ergens veel last van hebben
rondtrekken	: reizen – ergens anders naar toe gaan
het voedsel	: het eten

Oefening 1

1. Wat staat er in de tekst over India?

- a Daar zijn veel mensen gestorven omdat het zo koud was.
- b Daar zijn veel mensen gestorven omdat er te laat hulp kwam.
- c Daar zijn veel mensen gestorven omdat ze dakloos waren.

2. Wat voor hulp kregen de mensen in Pakistan, volgens de tekst?

- a Ze kregen nieuwe huizen.
- b Ze kregen kleding en dekens, en er werd vuur gemaakt.
- c Ze kregen medische hulp omdat ze ziek werden van de kou.

3. Wat maakte de problemen in Pakistan met de kou nog erger?

- a Daar waren veel mensen dakloos omdat ze geen huis konden betalen.
- b Daar leefden nog veel mensen in de open lucht of in tenten door een aardbeving.
- c Daar was het nog kouder dan in andere landen.

4. Wat staat er in de tekst over Japan?

- a Er zijn 80 mensen doodgegaan, want hun huis stortte in doordat er zoveel sneeuw viel.
- b In heel Japan viel een pak sneeuw van vier meter.
- c Het heeft wekenlang gesneeuwd en vooral oude mensen zijn gestorven.

5. Waarom zijn 100.000 mensen in China naar een veilige plek gebracht?

- a Omdat anders hun vee dood zou gaan en er mensen van de honger zouden sterven.
- b Omdat het al 42 jaar niet zo koud meer was geweest.
- c Omdat hun huizen waren ingestort.

6. Wat staat er in de tekst over het vee van de nomaden?

- a Ze hadden veel te lijden, want ze konden geen voedsel meer vinden door de sneeuw.
- b Het leger heeft de dieren gekocht van de nomaden, zodat ze geld hadden voor voedsel en dekens.
- c De dieren konden beter tegen de kou dan de nomaden.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	doodgaan	[ ] verwoest
2.	het eten	[ ] de aardbeving
3.	geen huis hebben	[ ] lijden
4.	steeds blijven reizen	[ ] sterven
5.	de grond schudt en de huizen gaan kapot	[ ] rondtrekken
6.	pijn hebben, ergens last van hebben	[ ] het voedsel
7.	helemaal kapot	[ ] dakloos zijn
8.	koeien, schapen, geiten, etc.	[ ] uitdelen
9.	aan de mensen geven	[ ] de overheid
10.	kapot gevallen	[ ] slachtoffers
11.	doodgaan	[ ] omkomen
12.	de regering en de ambtenaren	[ ] ingestort
13.	mensen die een ongeluk krijgen of doodgaan	[ ] het vee

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Door de aardbeving...	[ ] de open lucht of in tenten.
2.	Veel mensen in Pakistan zijn...	[ ] zijn veel huizen verwoest.
3.	De mensen leven in...	[ ] hadden veel te lijden.
4.	Hulpverleners geven...	[ ] nog steeds dakloos.
5.	In China vroom...	[ ] het 42 graden.
6.	Ook dieren hadden het koud en...	[ ] dekens aan de mensen.

Oefening 4

Zet de zinnen in de goede volgorde. Schrijf het nummer van de zin in het vakje.

- [ ] Veel mensen hebben daar nu geen huis.
- [ ] Daardoor hebben ze het erg koud in de winter.
- [ ] Dat kwam door de aardbeving van vorig jaar.
- [ ] In Pakistan zijn veel huizen verwoest.
- [ ] Ze leven dus in de open lucht.
- [ ] Hulpverleners delen daarom dekens uit.

Oefening 5

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 43!

Koud winterweer in Azië

De winter van 2006 was, n __ als in Rusland en het oosten van Europa, ook in Azië erg koud. In Pakistan en India s _____ (*gingen dood*) veel mensen door de lage temperaturen. Veel mensen in Pakistan waren nog steeds d _____ (*zonder huis*) door de grote aardbeving in 2005.

Door de aardbeving waren veel huizen v _____ (*kapot gegaan*). De meeste mensen hadden nog geen nieuw huis. Ze leefden nog steeds in de o ___ lucht, of in tenten. Door de kou r _____ (*werden*) veel mensen onderkoeld, en kregen bijvoorbeeld koorts en een l _____ (*een ziekte aan de longen*). Hulpverleners d _____ dekens en warme kleding u __. Ook maakten ze vuurtjes. Zo k _____ (*verleden tijd van kunnen*) de mensen zich een beetje warm houden.

In Japan sneeuwde het weken a _____ elkaar. Op sommige plaatsen lag wel 4 meter sneeuw. Lantaarnpalen s _____ (*verleden tijd van steken*) nog maar net boven de sneeuw uit. Er zijn meer dan 80 mensen o _____ (*dood gegaan*). De s _____ (*de mensen die dood gingen*) waren vooral oudere mensen.

Ook in China was het erg koud. In een provincie van China v _____ (*verleden tijd van vriezen*) het zelfs 42 graden. Het was daar al 20 jaar niet meer zo koud geweest. De o _____ (*de regering en de ambtenaren*) van China heeft 100.000 mensen naar een veiligere plek gebracht. Hun huizen waren i _____ (*kapot gevallen*) door het dikke pak sneeuw.

Niet alleen mensen hadden last van de kou in Azië, ook dieren hadden veel te lijden. In China leven veel nomaden. Dat zijn mensen die geen vaste plek hebben om te wonen. Ze trekken (reizen) rond met hun vee maar door alle sneeuw kon het vee geen voer (eten) meer vinden. Het leger is de nomaden en hun dieren te hulp gekomen.

Oefening 6: verwijswwoorden

Lees de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

- Ook in China was het erg koud. In een provincie vroor het 42 graden. Het is **daar** al 20 jaar niet zo koud geweest.

Wat betekent 'daar'?

  - A. In China.
  - B. In de provincie.
  - C. In Azië.
- Ook dieren hadden veel te lijden. In China leven veel nomaden. **Dat** zijn mensen die geen vaste plek hebben om te wonen.

Wat betekent 'Dat'?

  - A. Mensen in China.
  - B. Dieren.
  - C. Nomaden.
- Veel mensen hadden het koud. Hulpverleners deelden dekens uit. Ook maakten **ze** vuurtjes.

Wat betekent 'ze'?

  - A. Veel mensen.
  - B. Hulpverleners.
  - C. De overheid.
- In Japan sneeuwde het weken achter elkaar. **Er** lag wel 4 meter sneeuw. 80 mensen zijn omgekomen.

Wat betekent 'Er'?

  - A. In de winter.
  - B. In de bergen.
  - C. In Japan.

8. De reuzenpanda

De panda is een populair dier. Panda's zie je overal: als knuffel in speelgoedwinkels, maar ook op stickers en op bekers. De panda is ook het symbool van het Wereld Natuur Fonds, een organisatie voor de bescherming van wilde dieren.

De echte reuzenpanda woont in het land China. Daar leeft hij hoog in de bergen. In totaal leven er nog ongeveer 1850 reuzenpanda's in het wild. Dat is erg weinig, maar gelukkig ongeveer 200 meer dan 10 jaar geleden.

de panda

Grote beer

De reuzenpanda lijkt op een grote beer. Je herkent de panda vooral aan zijn dikke zwart-witte vacht en aan de donkere kringen rond zijn ogen. De panda wordt ook wel de bamboebeer genoemd, omdat hij alleen maar bamboe eet. Bamboe is een plant met holle stengels.

bamboestengels

Bamboe

Panda's houden niet alleen van bamboe, ze houden ook van rust. In de bergen van China kunnen ze die vinden. Bovendien zijn daar veel bamboebossen. De reuzenpanda eet ongeveer 20 kilo bamboe per dag. Het lichaam van de panda is helemaal aangepast aan zijn dieet. Zijn gebit is heel geschikt voor het eten van bamboe, en hij heeft enorme kauwspieren. Ook heeft de reuzenpanda geen vijf vingers, maar zes vingers aan zijn poten. De zesde vinger zit op dezelfde plaats als onze duim. Zo kan de panda met zijn poot gemakkelijk een bamboestengel plukken of vasthouden.

Baby

Panda's krijgen elke 2 tot 3 jaar een baby. Bij de geboorte is de baby klein en kaal. Hij weegt niet meer dan een appel, terwijl een volwassen panda bijna 100 kilo kan wegen.

De moeder verzorgt de baby in haar eentje. Na 8 tot 9 maanden kan de jonge panda zelfstandig leven. De jonge panda verlaat dan zijn moeder.

Gevaarlijk

Panda's leven vooral in hun eentje. Alleen tijdens de paring komen ze bij elkaar. Panda's worden meestal zo'n 15 jaar. Ze zien er lief uit, maar het blijven toch wilde dieren. De reuzenpanda is net zo gevaarlijk als elke andere beer.

Beschermde natuurgebieden

Het ging lange tijd niet goed met de panda. Door het kappen van bos en de aanleg van wegen en spoorlijnen bleven er nog maar kleine stukjes bos over. Dat was een groot probleem voor de panda, want de bamboesoorten die hij eet gaan na 30 tot 80 jaar dood, en dan moet de panda verhuizen. Omdat er nog maar heel weinig panda's over waren, creëerde de Chinese regering in 1963 speciaal voor de reuzenpanda beschermde natuurgebieden en de jacht op de panda werd verboden. Nu leeft twee derde van de reuzenpanda's in deze speciale natuurgebieden.

Panda's in Nederland

Sinds mei 2017 kun je ook in Nederland panda's zien: het Ouwehands Dierenpark in Rhenen heeft speciaal voor de panda's een klein Chinees 'park' gebouwd, en kreeg na controle uit China toestemming om twee panda's te verhuizen van Chengdu in China naar Rhenen.

Wil je meer weten, kijk dan eens op de website van het dierenpark:

<https://www.ouwehand.nl/nl/ontdekken/pandasia>

woordenlijst:

de knuffel : een speelgoedier

de bescherming : ervoor zorgen dat de wilde dieren veilig kunnen leven (bijvoorbeeld dat ze niet doodgeschoten worden)

bergen :

in het wild : vrij in de natuur

de vacht : een huid met veel haar

hol : van binnen leeg

aangepast aan : het is zo veranderd dat het precies past bij de situatie

het gebit : de tanden en kiezen

geschikt voor : het past goed bij, je kunt het goed gebruiken voor

kauwen : eten tussen je kiezen zacht en klein maken

poten : de armen/benen van een dier

plukken : (een plant) uit de grond halen

kaal : zonder haar

in haar eentje : alleen

zelfstandig : zelf en zonder hulp

verlaten : achterlaten, weggaan van

de paring : de seks, het maken van een baby

wilde dieren : dieren die vrij in de natuur leven. Ze zijn vaak gevaarlijk.

bos kappen : de bomen weghalen

creëren : maken

de jacht : het zoeken en dood maken van dieren (bijvoorbeeld om ze te eten)

toestemming krijgen : (officieel) bericht krijgen dat je iets mag doen

Oefening 1

1. Waar leeft de panda?

- a Overall waar bamboe groeit.
- b In de bergen van China.
- c Overall in China.

2. Wat staat er in de tekst over het aantal panda's?

- a Twee derde van alle panda's leeft in parken in China, de rest in andere landen.
- b Het gaat prima, er komen er steeds meer panda's bij.
- c Er zijn nog maar weinig panda's, maar wel wat meer dan 10 jaar geleden.

3. Wat eten panda's?

- a De volwassen panda's eten alleen bamboe, maar de baby's eten appels.
- b Alleen bamboe.
- c Bamboe en andere planten, vooral planten met holle stengels.

4. Welke lichaamsdelen van de panda zijn volgens de tekst aangepast aan het eten van bamboe?

- a Zijn gebit, zijn kauwspieren en zijn poten.
- b Zijn vacht en de kringen rond zijn ogen.
- c Zijn vingers zijn heel lang en sterk.

5. Hoe oud wordt een panda ongeveer?

- a 10 jaar.
- b 15 jaar.
- c 30 tot 80 jaar.

6. Wanneer is een jonge panda zelfstandig?

- a Na 2 tot 3 jaar.
- b Na 8 tot 9 maanden.
- c Na de eerste paring, als hij ongeveer 15 jaar is.

7. Waarom ging het lange tijd niet goed met de panda?

- a Er werden veel panda's doodgeschoten en opgegeten.
- b Er was een ziekte, waardoor veel panda's doodgingen.
- c Er was nog te weinig bos over.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	je mag iets doen	☐	de knuffel
2.	een speelgoeddiër	☐	beschermen
3.	de bomen weghalen	☐	in het wild
4.	zorgen dat ze veilig kunnen leven	☐	het bos kappen
5.	achterlaten, weggaan	☐	toestemming hebben
6.	vrij in de natuur	☐	verlaten
7.	zonder haar	☐	plukken
8.	van binnen leeg	☐	hol
9.	(een plant) uit de grond halen	☐	creëren
10.	je kunt het goed gebruiken	☐	kauwen
11.	maken	☐	kaal
12.	eten tussen je kiezen zacht en klein maken	☐	geschikt

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	De panda...	☐	de baby alleen.
2.	Panda's houden van...	☐	aan zijn wit-zwarte vacht.
3.	De moeder verzorgt...	☐	bamboe en van rust.
4.	Je herkent de panda...	☐	lijkt op een grote beer.
5.	Hij eet ongeveer...	☐	de jonge panda zelfstandig leven.
6.	Na acht maanden kan...	☐	twintig kilo bamboe per dag.

Oefening 4

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 49 en 50!

De reuzenpanda

De panda is een p _____ (veel mensen vinden ze leuk) diër. Panda's zie je overal: als k _____ (speelgoeddiër) in speelgoedwinkels, maar ook op stickers en op bekers. De panda is ook het symbool van het Wereld Natuur Fonds, een organisatie voor de b _____ (zorgen voor hun veiligheid) van wilde dieren. De echte reuzenpanda woont in het land China. Daar leeft hij h _____ (niet laag) in de bergen. In totaal leven er nog ongeveer 1850 reuzenpanda's in het w _____ (in de natuur). Dat is erg weinig, maar gelukkig ongeveer 200 meer dan 10 jaar geleden.

De reuzenpanda lijkt op een grote beer. Je h _____ (*ziet wie of wat het is*) de panda vooral aan zijn dikke zwart-witte vacht en aan de donkere k _____ (*cirkels*) rond zijn ogen. De panda wordt ook wel de bamboebeer genoemd, omdat hij alleen maar bamboe eet. Bamboe is een plant met h _____ (*van binnen leeg*) stengels.

Panda's houden niet alleen van bamboe, ze houden ook van r _____ (*tegenovergestelde van drukte*). In de bergen van China kunnen ze die vinden. B _____ (*en ook*) zijn daar veel bamboebossen. De reuzenpanda eet ongeveer 20 kilo bamboe per dag. Het lichaam van de panda is helemaal a _____ (*past precies bij de situatie*) aan zijn dieet. Zijn gebit is heel g _____ (*goed te gebruiken*) voor het eten van bamboe, en hij heeft enorme k _____ (*spieren die je gebruikt bij het eten*) spieren. Ook heeft de reuzenpanda geen vijf vingers, maar zes vingers aan zijn poten. De zesde vinger zit op dezelfde plaats als onze d _____ (*kleinste vinger*). Zo kan de panda met zijn poot gemakkelijk een bamboestengel p _____ (*uit de grond halen*) of vasthouden.

Panda's krijgen elke 2 tot 3 jaar een baby. Bij de geboorte is de baby klein en k _____ (*zonder haar*). Hij weegt niet meer dan een appel, t _____ een volwassen panda bijna 100 kilo kan wegen. De moeder verzorgt de baby in haar eentje. Na 8 tot 9 maanden kan de jonge panda zelfstandig leven. De jonge panda v _____ (*gaat weg*) dan zijn moeder.

Panda's leven vooral in hun eentje. Alleen tijdens de p _____ (*proberen baby's te maken*) komen ze bij elkaar. Panda's worden meestal zo'n 15 jaar. Ze zien er lief uit, maar het blijven toch wilde dieren. De reuzenpanda is net zo gevaarlijk als elke andere beer.

Het ging l _____ (*tegenovergestelde van korte*) tijd niet goed met de panda. Door het k _____ (*de bomen weghalen*) van bos en de aanleg van wegen en s _____ (*waar de treinen rijden*) bleven er nog maar kleine stukjes bos over. Dat was een groot probleem voor de panda, want de bamboesoorten die hij eet gaan na 30 tot 80 jaar dood, en dan moet de panda verhuizen.

Omdat er nog maar heel weinig panda's o _____ waren, creëerde de Chinese regering in 1963 speciaal voor de reuzenpanda beschermde natuurgebieden en de j _____ (*zoeken en doodmaken*) op de panda werd verboden.

Nu leeft twee d _____ (*66,6%*) van de reuzenpanda's in deze speciale natuurgebieden.

Sinds mei 2017 kun je ook in Nederland panda's zien: het Ouwehands Dierenpark in Rhenen heeft speciaal voor de panda's een klein Chinees 'park' gebouwd, en kreeg na controle uit China t _____ (*bericht dat het mag*) om twee panda's te verhuizen van Chengdu in China naar Rhenen.

Oefening 6: verwijswwoorden

Lees de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

- Panda's zie je overal: in speelgoedwinkels, op stickers en op bekers.
Dit dier leeft in China. **Daar** leeft hij hoog in de bergen.
Er leven 1850 panda's in het wild.
Wat betekent 'daar'?

  - Overal.
  - In China.
  - In het wild.
- De panda heeft een zwart-witte vacht. Hij wordt ook wel de bamboebeer genoemd.
Dat komt doordat hij veel bamboe eet. Bamboe is een plant met holle stengels.
Wat betekent 'Dat'?

  - Dat de panda een wit-zwarte vacht heeft.
  - Dat hij de bamboebeer genoemd wordt.
  - Dat bamboe een plant met holle stengels is.
- Panda's krijgen iedere 3 jaar een baby. Bij de geboorte is de baby klein en kaal.
Hij weegt niet meer dan een appel, terwijl een volwassen panda bijna 100 kilo kan wegen.
Wat betekent 'Hij'?

  - Een baby-panda.
  - Een bamboestengel.
  - Een panda.
- Panda's leven vooral in hun eentje. Alleen tijdens de paring komen ze bij elkaar.
Panda's worden meestal zo'n 15 jaar. **Ze** zien er lief uit, maar het blijven toch wilde dieren. De reuzenpanda is net zo gevaarlijk als elke andere beer.
Wat betekent 'Ze'?

  - Andere beren.
  - Wilde dieren.
  - Panda's.

9. Bevrijdingsfestivals op 5 mei

Op 5 mei 1945 was de Tweede Wereldoorlog in Nederland afgelopen: Duitsland erkende dat het de oorlog verloren had en Nederland werd weer baas in eigen land. Sinds 1990 is 5 mei daarom officieel een nationale feestdag: het is dan Bevrijdingsdag. We vieren de vrijheid die we in Nederland hebben, en de democratie die we na de Tweede Wereldoorlog weer terugkregen. Op 5 mei zijn er in het hele land festivals met veel bekende artiesten.

een bevrijdingsfestival

4 en 5 mei

Eigenlijk horen 4 en 5 mei bij elkaar. Op 4 mei is de dodenherdenking: we denken dan aan de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. En op 5 mei vieren we dus onze vrijheid.

Festivals

Je kunt op 5 mei festivals in heel Nederland bezoeken. In totaal worden er 14 festivals georganiseerd, bijvoorbeeld in Groningen en in Amsterdam. De toegang is gratis. Tijdens de festivals kun je kijken naar optredens van bekende artiesten. En je kunt ook lekker eten, of spullen kopen bij verschillende marktkraampjes. In de afgelopen jaren traden veel bekende muzikanten op, zoals Marco Borsato, Anouk en Ronnie Flex. De festivals beginnen 's middags en ze duren tot in de avond. Ze zijn erg populair. In 2016 waren er bijvoorbeeld meer dan een miljoen bezoekers.

Herdenkingen op 4 mei

Op 4 mei herdenkt Nederland alle mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gestorven. Om 8 uur 's avonds is iedereen 2 minuten stil, om aan de doden te denken. In Amsterdam is elk jaar een nationale herdenking op de Dam in het centrum. Hierbij zijn ook de koning en de minister-president aanwezig. Zij leggen een bloemenkrans. Ook worden er gedichten voorgelezen, en er worden toespraken gehouden. De nationale herdenking is elk jaar op de televisie te zien.

de koning legt een krans voor de doden

Wil je meer weten? Kijk dan eens op het [YouTube kanaal](#) van het Comité 4 & 5 mei, of op hun website: <https://www.4en5mei.nl/>

de nationale dodenherdenking op de Dam in Amsterdam

woordenlijst:

de bevrijding	: het vrij maken, het weer vrij worden
erkennen	: (officieel) toegeven, zeggen dat je accepteert dat iets waar is
nationaal	: van het hele land
festival	: feest met muziek
artiesten	: mensen die zingen of muziek maken
de herdenking	: een officiële dag of moment om terug te denken aan een belangrijke gebeurtenis
de slachtoffers	: de doden
de toegang	: het naar binnen gaan / bezoeken
het optreden	: de show, het concert
de muzikant	: iemand die muziek maakt

het marktkraampje : een 'winkeltje' of tafel op de markt waar mensen spullen verkopen

(foto: Dorine Ruter, Flickr)

de Dam : een plein in Amsterdam; op dat plein staat een monument voor de 2^e Wereldoorlog
ze zijn aanwezig : ze zijn er bij, ze zijn daar

de bloemenkrans :

gedichten : poëzie (bijvoorbeeld het gedicht hieronder op een muur in Amsterdam)
de toespraak : als iemand spreekt voor een grote groep mensen

*een volk dat voor tirannen zwicht
zal meer dan lijf en goed verliezen
dan dooft het licht...*
Een gedicht van H.M. van Randwijk

Oefening 1

1. Hoe wordt 5 mei genoemd?

- a Bevrijdingsdag.
- b Dodenherdenking.

2. Waarom zijn er op die dag festivals?

- a Omdat Nederland op 5 mei 1945 weer een vrij land en een democratie werd.
- b Omdat de koning dan een krans legt voor zijn overleden moeder.
- c Omdat Nederland op 5 mei 1648 de oorlog met Spanje gewonnen had en een zelfstandig land werd.

3. Waarom horen 4 en 5 mei bij elkaar?

- a Op 4 mei was de Tweede Wereldoorlog afgelopen, en op 5 mei was de koningin weer terug in Nederland.
- b De oorlog begon in Nederland op 4 mei 1940, en was op 5 mei 1945 afgelopen.
- c Op 4 mei denken we aan alle doden uit de oorlog, en op 5 mei vieren we het einde van de oorlog en de vrijheid.

4. Bij welke festivals mag je op 5 mei gratis naar binnen?

- a Alleen de festivals in Amsterdam en Groningen.
- b Bij alle festivals.
- c Bij de meeste festivals, maar niet bij de festivals met bekende muzikanten.

5. Wat doet de koning op 4 mei om 8 uur 's avonds?

- a Hij is in de televisiestudio, en leest daar een toespraak en een gedicht voor.
- b Hij is op een bevrijdingsfestival in Groningen, waar hij de bezoekers vraagt om 2 minuten stil te zijn.
- c Hij legt een krans voor de doden op de Dam in Amsterdam.

6. Kijk naar de laatste foto op de pagina met de woordenlijst. Daar zie je een gedicht op een muur in Amsterdam: *'een volk dat voor tirannen zwicht zal meer dan lijf en goed verliezen dan dooft het licht...'* Wat zou dat kunnen betekenen denk je? Gebruik eventueel een woordenboek om woorden die je niet kent op te zoeken.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	(officieel) toegeven	☐	aanwezig zijn
2.	spreken voor een groep mensen	☐	erkennen
3.	feest met muziek	☐	de toespraak
4.	poëzie	☐	het festival
5.	terugdenken aan een belangrijke gebeurtenis	☐	gedichten
6.	erbij zijn	☐	de herdenking
7.	de doden (of gewonden)	☐	de toegang
8.	een winkeltje of tafel op de markt	☐	de muzikant
9.	het naar binnen gaan	☐	Bevrijdingsdag
10.	iemand die muziek maakt	☐	dodenherdenking
11.	de show, het concert	☐	het marktkraampje
12.	4 mei om 20.00 uur	☐	het optreden
13.	5 mei	☐	de slachtoffers

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Op 4 mei herdenken we...	☐	is gratis.
2.	Om 8 uur 's avonds is...	☐	leggen een bloemenkrans bij het monument op de dam.
3.	De koning en de minister-president...	☐	iedereen twee minuten stil.
4.	Op 5 mei vieren we...	☐	Naar optredens van bekende Nederlandse artiesten.
5.	Je kunt op 5 mei festivals...	☐	de vrijheid die we in Nederland hebben.
6.	Tijdens de festivals kun je kijken...	☐	de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.
7.	De toegang tot 14 festivals...	☐	in heel Nederland bezoeken.

Oefening 4

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 56!

Bevrijdingsf _____ (feesten met muziek) **op 5 mei**

Op 5 mei 1945 was de Tweede W _____ (de grote oorlog van 1939 tot 1945) in Nederland afgelopen: Duitsland e _____ (accepteerde dat het zo was) dat het de oorlog v _____ (niet gewonnen) had en Nederland werd weer baas in eigen land. Sinds 1990 is 5 mei daarom officieel een n _____ (in het hele land) feestdag: het is dan Bevrijdingsdag. We v _____ (maken er een feest van) de vrijheid die we in Nederland hebben, en de democratie die we na de Tweede Wereldoorlog weer terugkregen. Op 5 mei zijn er in het hele land festivals met veel bekende a _____ (mensen die zingen of muziek maken).

E _____ (feitelijk, als je er goed over nadenkt) horen 4 en 5 mei bij elkaar. Op 4 mei is de dodenh _____ (het terugdenken aan een belangrijke gebeurtenis): we denken dan aan de s _____ (de doden) van de Tweede Wereldoorlog. En op 5 mei vieren we dus onze vrijheid.

Je kunt op 5 mei festivals in heel Nederland bezoeken. In t _____ (alles bij elkaar) worden er 14 festivals georganiseerd, bijvoorbeeld in Groningen en in Amsterdam. De t _____ (het naar binnen gaan) is gratis. Tijdens de festivals kun je kijken naar o _____ (shows, concerten) van bekende artiesten. En je kunt ook lekker eten, of s _____ (dingen) kopen bij verschillende marktkraampjes. In de afgelopen jaren t _____ (verleden tijd van (op)treden) veel bekende muzikanten op, zoals Marco Borsato, Anouk en Ronnie Flex. De festivals beginnen 's middags en ze d _____ tot in de avond. Ze zijn erg populair. In 2016 waren er bijvoorbeeld meer dan een miljoen bezoekers.

Op 4 mei herdenkt Nederland alle mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn g _____ (doodgegaan). Om 8 uur 's avonds is iedereen 2 minuten stil, om aan de doden te denken. In Amsterdam is elk jaar een nationale herdenking op de D _____ (plein in het centrum van Amsterdam) in het centrum. Hierbij zijn ook de koning en de minister-president a _____ (erbij). Zij leggen een bloemenkrans. Ook worden er g _____ (poëzie) voorgelezen, en er worden t _____ (als iemand spreekt voor een groep mensen) gehouden. De nationale herdenking is elk jaar op de televisie te zien.

Oefening 5: verwijswaarden

Lees de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

1. Op 5 mei 1945 was de Tweede Wereldoorlog in Nederland afgelopen. Duitsland erkende dat **het** de oorlog verloren had en Nederland werd weer baas in eigen land.
Wat betekent 'het'?
  - A. Nederland.
  - B. De Tweede Wereldoorlog.
  - C. Duitsland.

2. Sinds 1990 is 5 mei daarom officieel een nationale feestdag: het is **dan** Bevrijdingsdag. We vieren de vrijheid die we in Nederland hebben, en de democratie die we na de Tweede Wereldoorlog weer terugkregen.
Wat betekent 'dan'?
  - A. Na de Tweede Wereldoorlog.
  - B. Sinds 1990.
  - C. 5 mei.

3. In de afgelopen jaren traden veel bekende muzikanten op, zoals Marco Borsato, Anouk en Ronnie Flex. De festivals beginnen 's middags en duren tot in de avond. **Ze** zijn erg populair. In 2016 waren er bijvoorbeeld meer dan een miljoen bezoekers.
Wat betekent 'Ze'?
  - A. De bezoekers.
  - B. De festivals.
  - C. Marco Borsato, Anouk en Ronnie Flex.

4. Op 4 mei herdenkt Nederland alle mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gestorven. Om 8 uur 's avonds is iedereen 2 minuten stil, om aan de doden te denken. In Amsterdam is elk jaar een nationale herdenking op de Dam in het centrum. **Hierbij** zijn ook de koning en de minister-president aanwezig.
Wat betekent 'Hierbij'?
  - A. Bij de doden.
  - B. Bij de Tweede Wereldoorlog.
  - C. Bij de herdenking op de Dam.

10. De nieuwe donorwet

In Nederland zijn er meer dan 3,5 miljoen mensen die met een formulier hebben laten weten dat ze na hun dood donor willen zijn. Dat lijkt erg veel, maar in de praktijk zijn er in Nederland niet genoeg mensen die donor zijn. Er is dus een lange wachtlijst van patiënten die wachten op een gezond orgaan van een donor. Sommige mensen gaan dood voordat ze aan de beurt zijn om geholpen te worden. Daarom heeft het Nederlandse parlement in 2018 een nieuwe donorwet aangenomen. Maar wat is nu eigenlijk een donor? En wat staat er in de nieuwe wet?

organen

Organen

Een donor is iemand die na zijn dood organen aan andere mensen wil geven. Organen zijn delen van je lichaam: bijvoorbeeld je nieren, je maag of je hart. Deze organen worden gebruikt om zieke mensen te helpen. Met een hart van een donor kan een hartpatiënt weer gezond worden. Niet alleen organen kunnen worden gebruikt, maar ook stukjes huid of bot, en ook het hoornvlies dat op je oog zit.

Als een donor overlijdt, dan wordt hij meteen door een dokter onderzocht. De dokter kijkt of er gezonde organen zijn, een gezond hart bijvoorbeeld. Dit hart moet dan snel in het lichaam van de hartpatiënt worden geplaatst. Dit heet een transplantatie.

Transplantatie

Een transplantatie is spannend, want soms lukt een transplantatie niet helemaal. Het nieuwe hart past bijvoorbeeld niet in het lichaam van de patiënt. Maar in 65 tot 80 procent van de gevallen werkt het orgaan na 5 jaar nog goed. Mensen worden dus vaak echt weer gezond als ze een transplantatie hebben gekregen.

Donorregister

Artsen moeten natuurlijk wel kunnen zien welke mensen donor willen zijn, en welke mensen niet. Daarom is er het donorregister: alle mensen van 12 jaar of ouder kunnen daarvoor een formulier invullen. Dat kan via de website donorregister.nl of via een papieren formulier dat je kunt krijgen bij het gemeentehuis of een ziekenhuis. Je kunt kiezen voor 'ja' of 'nee', maar je kunt ook iemand anders aanwijzen die na je dood voor jou beslist, bijvoorbeeld je partner of iemand van je familie. Je kunt als je dat wilt ook nog aangeven welke organen of weefsels je niet wilt doneren.

De nieuwe wet

In de zomer van 2020 gaat de nieuwe donorwet in. Nu is het nog zo dat alleen mensen die

met een formulier aangegeven hebben dat ze donor willen zijn als donor geregistreerd staan. Met de nieuwe wet gaat dat veranderen: alle mensen van 18 jaar of ouder die geen keuze hebben gemaakt, krijgen een brief en kunnen dan alsnog kiezen. Na 6 weken krijgen ze een herinneringsbrief. Reageer je niet, dan word je automatisch geregistreerd als 'heeft geen bezwaar'. Je bent dan dus in principe donor. Dat staat ook in de derde brief, die je dan krijgt. En als je een nieuw paspoort, rijbewijs of ID-kaart aanvraagt, krijg je opnieuw de vraag of je wel of geen donor wilt zijn.

De familie

Na het overlijden moet de arts wel altijd overleggen met de familie van de overledene. Als de familie nee zegt, gaat de orgaandonatie niet door. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat ze denken dat jij dat echt niet gewild had, of omdat je niet goed kunt lezen en dus de brieven niet begreep. Als de arts twijfelt, kan hij ook zelf beslissen om geen organen te transplanteren.

Meer informatie

Wil je meer weten? Kijk dan eens op een van deze websites:

<https://www.donorregister.nl/>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/orgaandonatie-en-weefseltransplantatie/vraag-en-antwoord>

<https://nos.nl/artikel/2217044-een-nieuwe-donorwet-de-antwoorden-op-acht-vragen.html>

Of kijk naar dit filmpje van Schooltv:

<https://www.schooltv.nl/video/wat-staat-er-in-de-nieuwe-donorwet-iedereen-automatisch-donor/>

Je hoeft natuurlijk niet te wachten op de nieuwe wet: je kunt ook nu al kiezen of je wel of geen donor wilt zijn. Ga dan naar de website: <https://www.donorregister.nl/>, klik op 'uw registratie' en vul het formulier in.

woordenlijst:

de donor : iemand die zijn organen geeft aan een ander na zijn dood
een wet aannemen : besluiten dat de nieuwe wet er moet komen

organen

:

lichaamsdelen, zoals nieren, hart, maag, longen etc. Je organen hebben allemaal een speciale functie: je longen zorgen voor de ademhaling, je hart zorgt ervoor dat het bloed overal in je hele lichaam komt, etc.

hartpatiënt

: iemand met een ziek hart

het bot

:

de huid

:

de buitenste laag van je lichaam

overlijden

: doodgaan

transplantatie

:

een operatie om organen van een donor in een ander lichaam te zetten

spannend

: het gevoel dat je krijgt als iets moeilijk is, en je niet weet of het goed zal gaan

het donorregister

: de officiële lijst van mensen die wel, en mensen die geen donor willen zijn

beslissen

: zeggen wat er moet gebeuren

het weefsel

: gelijksoortige cellen in je lichaam, zoals spierweefsel, botweefsel en zenuwweefsel. Verschillende weefsels maken samen weer je organen.

de wet gaat in

: vanaf die datum geldt de nieuwe wet

een keuze maken

: kiezen

alsnog

: nog een keer, toch nog

heeft geen bezwaar

: vindt het niet erg, heeft er geen probleem mee

overleggen

: praten over wat er moet gebeuren, en waarom

de overledene

: de dode persoon

twijfelen

: niet zeker weten wat het beste is of wat je moet doen

Oefening 1

1. Wat is een donor?

- a Een patiënt die wacht op een gezond orgaan.
- b Een arts die een transplantatie uitvoert.
- c Iemand die na zijn dood zijn organen aan andere mensen wil geven.

2. Wat zijn organen?

- a Delen van het lichaam, bijvoorbeeld armen en benen.
- b Lichaamsdelen, zoals nieren, hart en longen.
- c Speciale ziekenhuizen waar transplantaties gedaan worden.

3. Waarom heeft het parlement een nieuwe wet aangenomen?

- a Omdat er te veel illegale donoren zijn.
- b Omdat er te weinig donoren zijn.
- c Omdat er te veel mensen doodgaan na een mislukte transplantatie.

4. Wat is een transplantatie?

- a Een operatie om een donororgaan in het lichaam van een patiënt te plaatsen.
- b Een operatie om een orgaan uit een overleden donor te halen.
- c Een wachtlijst voor mensen die wachten op een donororgaan.

5. Wat staat er in het donorregister?

- a Of je wel of geen donor wilt zijn.
- b Of je wel of geen donor wilt zijn, óf dat iemand anders na jouw dood voor jou beslist.
- c Of je wel of geen donor wilt zijn, of iemand anders na jouw dood voor jou beslist, en of er ook organen zijn die je niet wilt doneren.

6. Wat gaat er door de nieuwe wet veranderen?

- a Vroeger waren mensen die geen keuze gemaakt hadden géén donor; met de nieuwe wet worden mensen die geen keuze gemaakt hebben in principe wél donor.
- b Vroeger mochten alleen volwassenen zich registreren als donor; met de nieuwe wet mogen ook kinderen in principe donor worden.
- c Vroeger mocht er in principe alleen een hart gedoneerd worden; met de nieuwe wet mogen ook andere organen gedoneerd worden.

7. Word je na je dood automatisch donor als je als donor in het register staat?

- a Ja.
- b Nee, de familie mag nog nee zeggen.
- c Dat staat niet in de tekst.

8. Vanaf wanneer gaat het nieuwe donorsysteem in?

- a Vanaf 2018, toen het parlement de nieuwe donorwet heeft aangenomen.
- b Vanaf de zomer van 2020.

9. Hoe kan je laten weten of je wel of geen donor wilt zijn?

- a Via internet.
- b Met een formulier.
- c Via internet of met een formulier.
- d Je moet het aan je huisarts vertellen.

10. Wat denk je: wil jij wel of geen donor zijn? Probeer ook te vertellen waarom je die keuze maakt.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	iemand die na zijn dood organen weggeeft	☐	de overledene
2.	iets niet zeker weten	☐	overleggen
3.	lichaamsdelen met een speciale functie	☐	twijfelen
4.	de dode persoon	☐	de organen
5.	een hard ding in je lichaam	☐	de donor
6.	praten over wat er moet gebeuren	☐	het bot
7.	de buitenste laag van je lichaam	☐	het donorregister
8.	je vindt het niet erg	☐	de huid
9.	operatie om een orgaan in een ander lichaam te zetten	☐	spannend
10.	een groep cellen in je lichaam	☐	geen bezwaar
11.	het gevoel als iets moeilijk of gevaarlijk is	☐	de transplantatie
12.	de lijst van mensen die wel of niet donor willen zijn	☐	het weefsel

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Een donor geeft zijn...	☐	gezond orgaan van een donor.
2.	Organen worden gebruikt...	☐	de organen gezond zijn.
3.	De dokter kijkt of...	☐	Om zieke mensen te helpen.
4.	Soms lukt een...	☐	wachlijst van patiënten.
5.	In Nederland is er een lange...	☐	transplantatie niet.
6.	Patiënten wachten op een...	☐	organen na zijn dood aan iemand anders.

Oefening 4

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 63 en 64!

De nieuwe donorw __ (officiële regel van het land)

In Nederland zijn er meer dan 3,5 miljoen mensen die met een formulier hebben l _____ weten dat ze na hun dood donor willen zijn. Dat lijkt erg veel, maar in de p _____ (tegenovergestelde van theorie) zijn er in Nederland niet genoeg mensen die donor zijn. Er is dus een lange w _____ (lijst van mensen die nog niet aan de beurt zijn) van patiënten die wachten op een gezond o _____ (lichaamsdeel met speciale functie) van een donor. Sommige mensen gaan dood voordat ze aan de beurt zijn om geholpen te worden. Daarom heeft het Nederlandse p _____ (de Eerste en Tweede Kamer) in 2018 een nieuwe donorwet aangenomen. Maar wat is nu eigenlijk een donor? En wat staat er in de nieuwe wet?

Een donor is iemand die na zijn dood organen aan andere mensen wil geven. Organen zijn delen van je lichaam: bijvoorbeeld je n _____ (orgaan waar je urine in zit), je maag of je hart. Deze organen worden g _____ (voltooide tijd van gebruiken) om zieke mensen te helpen. Met een hart van een donor kan een hartpatiënt weer gezond worden. Niet alleen organen kunnen worden gebruikt, maar ook stukjes h ____ (buitenste laag van je lichaam) of b ____ (hard ding in je lichaam), en ook het hoornvlies dat op je oog zit. Als een donor overlijdt, dan wordt hij meteen door een dokter onderzocht. De dokter kijkt of er gezonde organen zijn, een gezond hart bijvoorbeeld. Dit hart moet dan snel in het lichaam van de hartpatiënt worden geplaatst. Dit heet een t _____ (een orgaan in een ander lichaam plaatsen).

Een transplantatie is s _____ (het gevoel dat je krijgt als iets moeilijk of gevaarlijk is), want soms lukt een transplantatie niet helemaal. Het nieuwe hart p ____ (het is geen goede combinatie) bijvoorbeeld niet in het lichaam van de patiënt. Maar in 65 tot 80 procent van de g _____ (de keren dat het geprobeerd wordt) werkt het orgaan na 5 jaar nog goed. Mensen worden dus vaak echt weer gezond als ze een transplantatie hebben gekregen.

Artsen moeten n _____ (dat is logisch, iedereen kan dat begrijpen) wel kunnen zien welke mensen donor willen zijn, en welke mensen niet. Daarom is er het donorr _____ (officiële lijst): alle mensen van 12 jaar of ouder kunnen daarvoor een formulier invullen. Dat kan via de website donorregister.nl of via een papieren formulier dat je kunt krijgen bij het g _____ (gebouw waar je alle officiële dingen kunt regelen) of een ziekenhuis. Je kunt kiezen voor 'ja' of 'nee', maar je kunt ook iemand anders a _____ (de naam geven van iemand die dat mag doen) die na je dood voor jou beslist, bijvoorbeeld je partner of iemand van je familie. Je kunt als je dat wilt ook nog aangeven welke organen of w _____ (groepen cellen in je lichaam) je niet wilt doneren.

In de zomer van 2020 gaat de nieuwe donorwet in. Nu is het nog zo dat alleen mensen die met een formulier a _____ (hebben laten weten) hebben dat ze donor willen zijn als donor geregistreerd staan. Met de nieuwe wet gaat dat v _____ (anders worden): alle mensen van 18 jaar of ouder die geen k ____ (wat je kiest) hebben gemaakt, krijgen een brief en kunnen dan alsnog kiezen. Na 6 weken krijgen ze een herinneringsbrief. Reageer je niet, dan word je automatisch geregistreerd als 'heeft geen b _____ (vindt het niet erg)'. Je bent

dan dus in principe donor. Dat staat ook in de derde brief, die je dan krijgt. En als je een nieuw paspoort, rijbewijs of ID-kaart aanvraagt, krijg je o _____(nog een keer) de vraag of je wel of geen donor wilt zijn.

Na het overlijden moet de arts wel altijd o _____(praten over wat er moet gebeuren) met de familie van de overledene. Als de familie nee zegt, gaat de orgaandonatie niet d _____(gebeurt het niet). Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat ze denken dat jij dat echt niet gewild had, of omdat je niet goed kunt lezen en dus de brieven niet b _____(verleden tijd van begrijpt). Als de arts t _____(het niet zeker weet), kan hij ook zelf beslissen om geen organen te transplanteren.

11. Groene stroom: beter voor het milieu

We gebruiken steeds meer stroom in Nederland. Dat komt doordat we steeds meer apparaten gebruiken in ons huis. Vroeger waren er in ieder huis maar enkele apparaten, maar nu heeft ieder huis veel meer apparaten: een grote kleurentelevisie, meerdere computers, een radio, een wasmachine, een wasdroger en heel veel apparaten in de keuken. En natuurlijk kijkt iedereen de hele dag op zijn mobiele telefoon!

Vuile stroom

Stroom wordt meestal gemaakt van kolen of gas. Dat is de goedkoopste manier om stroom te maken. Kolen en gas worden verbrand in een elektriciteitscentrale. Een elektriciteitscentrale is een fabriek waar stroom wordt gemaakt. Maar het verbranden van kolen en gas is wel slecht voor het milieu. Daarom noem je deze stroom vuile stroom.

een elektriciteitscentrale

Broeikaseffect

Waarom is het verbranden van kolen of gas zo slecht voor het milieu? Dat komt doordat er bij het verbranden een stof in de lucht komt. Deze stof heet kooldioxide (CO₂). Normaal is dat geen probleem, want kooldioxide wordt door planten gebruikt om zuurstof te maken, en zuurstof hebben we nodig om te kunnen ademen. Maar als er teveel CO₂ is, blijft het hangen in de lucht, als een soort deken. Het zorgt ervoor dat de warmte van de zon niet meer weg kan, en daardoor wordt het steeds warmer op de aarde. Dit proces heet 'het broeikaseffect'.

De gevolgen van het broeikaseffect

Omdat het warmer wordt, smelt het ijs op de Noord- en Zuidpool. Daardoor stijgt het water van de zeeën. Dat is een grote bedreiging voor eilanden en landen die vlakbij zee liggen, zoals Nederland en Bangladesh.

Een ander probleem is dat het klimaat verandert door het broeikaseffect. In sommige delen van de wereld zal er meer regen vallen (zoals in Noord-Europa). De kans op overstromingen wordt daardoor groter. Op andere plaatsen (zoals in Afrika, het Midden-Oosten en Zuid-Europa) zal het juist veel droger worden. Er dreigt dan een tekort aan drinkwater, en er kunnen ook voedseltekorten ontstaan.

In weer andere delen van de wereld, zoals in Midden-Amerika, zullen meer en steeds krachtiger orkanen ontstaan.

een overstroming

een orkaan

schade na een orkaan

Problemen met aardgas en kolen

Er zijn ook andere problemen met vuile stroom. We hebben al een groot gedeelte van het gas op de aarde verbruikt. Over een aantal jaar kunnen we dus geen stroom meer maken met gas. En ook de kolen raken in de toekomst op. Bovendien is het winnen van kolen slecht voor het milieu.

In de provincie Groningen wordt sinds de jaren 50 van de vorige eeuw gas uit de grond gehaald. Jarenlang ging dat goed, maar de laatste jaren wordt steeds duidelijker wat de gevolgen zijn: er komen steeds meer aardbevingen door de gaswinning. Die aardbevingen zorgen voor veel schade aan de woningen, en bovendien voelen de mensen in Groningen zich niet meer veilig. Daarom heeft de regering besloten dat de aardgaswinning in Groningen in 2030 helemaal stopgezet gaat worden.

Groen

We kunnen ook op een andere manier stroom maken: van de zon of de wind. Bij het maken van deze stroom komt er geen kooldioxide in de lucht. Deze stroom wordt 'groene' stroom genoemd. Groene stroom is veel schoner.

Regering

De regering wil dat wij in de toekomst meer groene stroom gaan gebruiken, want dat is beter voor het milieu. Verder kan je altijd groene stroom blijven maken, want de zon en de wind kunnen niet opraken.

Groene stroom is wel duurder om te maken dan stroom van kolen. Daarom is er nog niet zoveel groene stroom.

groene stroom: windmolens en zonnepanelen

Besparen

Er is nog een andere manier om het milieu minder te vervuilen: energie besparen. Dat betekent dat je minder gebruikt. Maak jij je ook zorgen om het milieu? Probeer dan zo weinig mogelijk stroom te gebruiken. Dat is ook nog eens goed voor je portemonnee!

Wil je meer weten over het broeikaseffect? Kijk dan eens naar dit filmpje op schooltv:
<https://www.schooltv.nl/video/het-broeikaseffect-de-aarde-warmt-op/>

woordenlijst:

de stroom : de elektriciteit
het milieu : de natuur (de lucht, de grond, het water); een schoon milieu is beter voor mensen, dieren en planten.
enkele : een paar (niet veel)

de kolen : brandstof

het gas : brandstof; gas wordt gebruikt in elektriciteitscentrales, maar ook bijvoorbeeld om op te koken.

de deken : Daar lig je onder in bed, om warm te blijven

het ijs smelt : het wordt water
stijgen : omhoog gaan, hoger worden
de bedreiging : het gevaar
de overstroming : als het land onder water komt te staan
de orkaan : een heel grote storm met veel regen
ontstaan : komen, zich ontwikkelen, beginnen te groeien
verbruiken : gebruiken en opmaken
de kolen raken op : we hebben zoveel kolen gebruikt dat er (bijna) geen kolen meer zijn
het winnen : het produceren
de aardbeving : de grond schudt en huizen storten in
vervuilen : vies maken
besparen : minder gebruiken

Oefening 1

1. **Waarom gebruiken we volgens de tekst steeds meer stroom in Nederland?**

- a Omdat de bevolking groeit.
- b Omdat stroom gemaakt van kolen en gas zo goedkoop is.
- c Omdat we steeds meer elektrische apparaten gebruiken.

2. **Wat doen planten met kooldioxide?**

- a Ze gebruiken het om zuurstof te maken.
- b Ze maken veel kooldioxide, die in de lucht blijft hangen.
- c Ze zorgen ervoor dat de kooldioxide in de grond komt via hun wortels.

3. **Wat is het broeikaseffect?**

- a Dat kolen en gas worden verbrand in een elektriciteitscentrale.
- b Dat het warmer wordt omdat de CO₂ in de lucht blijft hangen en de warmte van de zon niet weg kan.
- c Dat planten CO₂ uit de lucht halen.

4. **Voor welke problemen zorgt het broeikaseffect?**

- a Door het broeikaseffect raken de kolen en het gas op.
- b Door het broeikaseffect komen er steeds meer aardbevingen in Groningen.
- c Door het broeikaseffect stijgt het zeewater en verandert het klimaat.

5. **Wat is waar, volgens deze tekst?**

- a In Noord-Europa zal er meer regen vallen, maar in Zuid-Europa komt er juist minder regen.
- b In het Midden-Oosten zullen meer stormen en orkanen komen.
- c In Nederland zal er niet zoveel veranderen, het broeikaseffect zullen vooral in andere landen dingen gaan veranderen.

6. **Wat zijn de voordelen van groene stroom?**

- a Het is goedkoper en het is schoner.
- b Het is schoner en het raakt nooit op.
- c Als je groene stroom gebruikt, heb je minder stroom nodig voor je apparaten.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	de elektriciteit	☐	enkele
2.	minder gebruiken	☐	besparen
3.	de natuur (de lucht, de grond en het water)	☐	vervuilen
4.	vies maken	☐	het raakt op
5.	een paar	☐	het milieu
6.	als er bijna niets meer is	☐	de stroom
7.	het ijs wordt water	☐	iets ontstaat
8.	er begint iets nieuws te komen	☐	de orkaan
9.	omhoog gaan	☐	het smelt
10.	het gevaar	☐	de overstroming
11.	het land komt onder water	☐	stijgen
12.	een heel grote storm	☐	de bedreiging

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	We gebruiken steeds...	☐	we meer schone stroom gaan gebruiken.
2.	Stroom wordt meestal...	☐	de lucht niet.
3.	Gas en kolen worden...	☐	meer stroom.
4.	Schone stroom vervuilt...	☐	gemaakt van kolen of gas.
5.	Schone stroom is beter...	☐	verbrand.
6.	De regering wil dat...	☐	voor het milieu.

Oefening 4

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 71 en 72!

Groene stroom: beter voor het milieu

We gebruiken steeds meer s _____ (elektriciteit) in Nederland. Dat komt doordat we steeds meer apparaten gebruiken in ons huis. Vroeger waren er in ieder huis maar e _____ (een paar) apparaten, maar nu heeft ieder huis veel m _____ apparaten: een grote kleurentelevisie, meerdere computers, een radio, een wasmachine, een wasdroger en heel veel apparaten in de keuken. En natuurlijk kijkt iedereen de hele dag op zijn mobiele telefoon!

Stroom wordt meestal gemaakt van kolen of gas. Dat is de goedkoopste manier om stroom te maken. Kolen en gas worden v _____ in een elektriciteitscentrale. Een elektriciteitscentrale is een fabriek waar stroom wordt gemaakt. Maar het verbranden van kolen en gas is wel s _____ (niet goed) voor het milieu. Daarom noem je deze stroom v _____ (niet schoon) stroom.

Waarom is het verbranden van kolen of gas zo slecht voor het m _____ (de natuur)? Dat komt doordat er bij het verbranden een stof in de l _____ komt. Deze stof heet kooldioxide (CO₂). Normaal is dat geen probleem, want kooldioxide wordt door planten gebruikt om zuurstof te maken, en zuurstof hebben we nodig om te kunnen a _____ (ademhalen). Maar als er teveel CO₂ is, blijft het hangen in de lucht, als een soort d _____. Het zorgt ervoor dat de warmte van de zon niet meer weg kan, en daardoor wordt het steeds warmer op de aarde. Dit p _____ heet 'het broeikas-effect'. Omdat het warmer wordt, s _____ (het wordt water) het ijs op de Noord- en Zuidpool. Daardoor s _____ (gaat omhoog) het water van de zeeën. Dat is een grote bedreiging voor eilanden en landen die vlakbij zee liggen, zoals Nederland en Bangladesh. Een ander probleem is dat het k _____ (het weersysteem) verandert door het broeikas-effect. In sommige delen van de wereld zal er meer regen vallen (zoals in Noord-Europa). De kans op overstromingen wordt daardoor groter. Op andere plaatsen (zoals in Afrika, het Midden-Oosten en Zuid-Europa) zal het juist veel droger worden. Er d _____ (er bestaat gevaar) dan een tekort aan drinkwater, en er kunnen ook voedseltekorten ontstaan. In weer andere delen van de wereld, zoals in Midden-Amerika, zullen meer en steeds k _____ (sterker) orkanen ontstaan.

Er zijn ook andere problemen met vuile stroom. We hebben al een groot g _____ (deel) van het gas op de aarde verbruikt. Over een aantal jaar kunnen we dus geen stroom meer maken met gas. En ook de kolen r _____ (zullen er niet meer zijn) in de toekomst op. B _____ (en ook) is het winnen van kolen slecht voor het milieu. In de provincie Groningen wordt sinds de jaren 50 van de vorige eeuw gas uit de grond gehaald. Jarenlang ging dat goed, maar de laatste jaren wordt steeds duidelijker wat de g _____ (de consequenties) zijn: er komen steeds meer aardbevingen door de gaswinning. Die aardbevingen zorgen voor veel schade aan de woningen, en bovendien voelen de mensen in Groningen zich niet meer veilig. Daarom heeft de regering b _____ (een besluit genomen) dat de aardgaswinning in Groningen in 2030 helemaal stopgezet gaat worden. We kunnen ook op een andere manier stroom maken: van de zon of de wind. Bij het maken van deze stroom komt er geen kooldioxide in de lucht. Deze stroom wordt 'groene' stroom genoemd. Groene stroom is veel

schoner. De r _____ (de minister-president en de ministers) wil dat wij in de toekomst meer groene stroom gaan gebruiken, want dat is beter voor het milieu. Verder kan je altijd groene stroom blijven maken, want de zon en de wind kunnen niet o _____ (als je zoveel hebt gebruikt dat er niets meer over is). Groene stroom is wel duurder om te maken dan stroom van kolen. Daarom is er nog niet z _____ (heel veel) groene stroom.

Oefening 5: verwijswwoorden

Lees de info op pagina 7, en geef daarna antwoord op de vragen hieronder.

1. We gebruiken steeds meer stroom in Nederland.
Dat komt doordat we steeds meer apparaten gebruiken.
Vroeger waren er in ieder huis maar enkele apparaten.
Wat betekent "dat" ?

  - A. Dat we problemen hebben met het milieu.
  - B. Dat we meer apparaten gebruiken.
  - C. Dat we steeds meer stroom gebruiken.
2. Waarom is het verbranden van kolen of gas zo slecht voor het milieu?
Dat komt doordat er bij het verbranden een stof in de lucht komt.
Deze stof heet kooldioxide (CO₂).
Normaal is **dat** geen probleem, want kooldioxide wordt door planten gebruikt om zuurstof te maken, en zuurstof hebben we nodig om te kunnen ademen.
Wat betekent 'dat'?

  - A. Dat de stof kooldioxide heet.
  - B. Dat de stof kooldioxide in de lucht komt.
  - C. Dat het verbranden van gas slecht is voor het milieu.
3. Schone stroom is wel duur om te maken.
Duurder dan stroom van kolen.
Daarom is er nog niet veel schone stroom.
Wat betekent "daarom"?

  - A. Omdat stroom van kolen duur is.
  - B. Omdat er te weinig gas is.
  - C. Omdat schone stroom duur is.

12. Wat is astma precies?

Veel mensen hebben last van astma. Uit onderzoek blijkt dat 5 van de 100 mensen astma hebben. Dat betekent dat ongeveer 80.000 mensen in Nederland astmapatiënt zijn. Maar wat is astma precies? Mensen met astma hebben moeite met ademen. Dat komt doordat ze bij het ademen weinig lucht binnenkrijgen. Daardoor moeten ze soms heel erg hoesten, of ze krijgen het benauwd.

Erfelijk

Astma kan verschillende oorzaken hebben. Het kan bijvoorbeeld erfelijk zijn. Heeft je vader of moeder astma? Dan krijg jij er ook sneller last van. Maar je kunt astma ook op andere manieren krijgen, bijvoorbeeld als er te veel stof in je huis ligt.

Leeftijd

Iedereen kan astma krijgen. Je kunt het al op jonge leeftijd krijgen, maar ook pas als je volwassen bent.

Medicijnen

Mensen met astma gebruiken vaak medicijnen, want dan hebben ze minder last van benauwdheid. Astmapatiënten moeten hun medicijnen goed innemen. De astma kan dan soms helemaal verdwijnen.

Inhalator

Mensen met astma gebruiken vaak een inhalator. Dat is een klein apparaatje waar speciale medicijnen in zitten. Je zet de inhalator tegen je mond en daarna haal je diep adem. Je zuigt zo de medicijnen naar binnen. Krijgt iemand met astma het ineens benauwd? Dan kan hij of zij door de inhalator weer goed ademen.

een inhalator

Bewegen

Niet alleen medicijnen helpen tegen astma; veel bewegen is ook belangrijk. Maar je moet het wel rustig aan doen. Bijvoorbeeld zwemmen, maar niet te lang. Of een stukje fietsen. Of rustig wandelen.

Tips

- Ga niet teveel in rokerige ruimtes zitten.
- Zorg dat je huis niet stoffig is. Stofzuig vaak.
- Doe zo veel mogelijk een raam open. Zo kan er frisse lucht in je huis komen.
- Zorg dat je voldoende beweegt. Een half uur per dag is al gezond.

roken is ongezond

woordenlijst:

moeite hebben met : iets moeilijk vinden, iets niet zo goed kunnen

het benauwd krijgen : het gevoel hebben dat je te weinig lucht krijgt

hoesten :

De oorzaak : waarom iets gebeurt, waarom je iets krijgt
een erfelijke ziekte : een ziekte die 'in je familie' zit; bij de geboorte heb je al een grote kans dat je de ziekte later zult krijgen.

last hebben van : een probleem hebben met iets
verdwijnen : weggaan

zuigen : via je mond naar binnen halen

ineens : plotseling, van het ene moment op het andere

bewegen : niet stil zitten of liggen, maar iets doen met je lichaam, bijvoorbeeld sporten of wandelen

tips : ideeën die je kunnen helpen

rokerig : met sigarettenrook (of andere rook)

frisse lucht : schone lucht van buiten

de inhalator

Oefening 1

1. Waar hebben mensen met astma last van?

- a Snel moe zijn en hoesten.
- b Niet goed kunnen bewegen, weinig energie hebben en niet tegen stof kunnen.
- c Moeilijk ademen, hoesten en benauwd zijn.

2. Wanneer heb je meer kans om astma te krijgen?

- a Als je veel contact hebt met astmapatiënten.
- b Als het in je familie voorkomt, of als er veel stof in je huis is.
- c Als je rookt of te veel vet eet.

3. Kan je ook van astma genezen (= helemaal beter worden)?

- a Nee, als je het eenmaal hebt houd je er je hele leven last van.
- b Ja, bijna alle mensen die goed hun medicijnen innemen worden helemaal beter.
- c Ja, soms wel.

4. Wat helpt tegen astma?

- a Goed je medicijnen innemen en niet naar buiten gaan als het te koud is.
- b Goed je medicijnen innemen en veel rusten.
- c Goed je medicijnen innemen en intensief sporten.
- d Goed je medicijnen innemen en veel, maar rustig bewegen.

5. Wat is waar?

- a Stof, roken en frisse lucht zijn slecht voor mensen met astma.
- b Astma komt vooral voor bij baby's en bij heel oude mensen.
- c Astma is besmettelijk (je kunt het van andere mensen met astma krijgen)
- d Je gebruikt de inhalator als je het benauwd krijgt.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	zo voel je je als je te weinig lucht krijgt	☐	frisse lucht
2.	schone lucht van buiten	☐	tips
3.	waarom iets gebeurt	☐	benauwd
4.	ideeën die je kunnen helpen	☐	erfelijk
5.	het zit in je familie	☐	de oorzaak
6.	plotseling	☐	verdwijnen
7.	via je mond naar binnen halen	☐	last hebben van
8.	weggaan	☐	ineens
9.	niet stil zitten of liggen	☐	bewegen
10.	een probleem hebben met iets	☐	zuigen

Oefening 3

Wat hoort bij elkaar? Maak goede zinnen.

1.	Ongeveer 80.000 mensen in...	☐	de medicijnen naar binnen.
2.	Mensen met astma...	☐	verschillende oorzaken hebben.
3.	Iedereen kan...	☐	goed innemen.
4.	De medicijnen moet je...	☐	gebruiken vaak medicijnen.
5.	Met een inhalator zuig je...	☐	astma krijgen.
6.	Astma kan...	☐	Nederland hebben last van astma.

Oefening 4

Zet de zinnen in de goede volgorde. Schrijf het nummer van de zin in het vakje.

- Je zet de inhalator tegen je mond en daarna haal je diep adem.
- Zo zuig je de medicijnen naar binnen.
- Dat is een klein apparaatje waar speciale medicijnen in zitten.
- Mensen met astma gebruiken vaak een inhalator.
- Dankzij deze medicijnen kan je dan weer goed ademhalen.

Oefening 5

Vul het goede voorzetsel (prepositie) in. Kies uit: *door – van – naar – in – tegen – met – op*.

Veel mensen hebben last _____ astma. Ongeveer 80.000 mensen _____ Nederland zijn astmapatiënt. Maar wat is astma precies? Mensen _____ astma hebben moeite _____ ademen. Dat komt omdat ze weinig lucht krijgen. Daardoor moeten ze soms heel erg hoesten. Of ze krijgen het benauwd.

Astma kan verschillende oorzaken hebben. Het kan bijvoorbeeld erfelijk zijn. Heeft je vader of moeder astma? Dan krijg jij er ook sneller last _____.

Maar je kunt astma ook _____ andere manieren krijgen. Bijvoorbeeld als er te veel stof _____ je huis ligt.

Iedereen kan astma krijgen. Je kunt het _____ jonge leeftijd krijgen. Maar ook pas als je volwassen bent.

Mensen met astma gebruiken medicijnen. Dan hebben ze minder last _____ benauwdheid. Astmapatiënten moeten hun medicijnen goed innemen. De astma kan soms helemaal verdwijnen.

Mensen _____ astma gebruiken vaak een inhalator. Dat is een klein apparaatje. Er zitten speciale medicijnen _____. Je zet de inhalator _____ je mond. Daarna haal je diep adem. Je zuigt zo de medicijnen _____ binnen. Krijgt iemand met astma het ineens benauwd? Dan kan hij of zij _____ de inhalator weer goed ademen.

Niet alleen medicijnen helpen _____ astma. Veel bewegen is ook belangrijk. Maar je moet rustige oefeningen doen.

Oefening 6

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 78!

Wat is astma precies?

Veel mensen hebben last van astma. Uit onderzoek b _____ (wordt duidelijk) dat 5 van de 100 mensen astma hebben. Dat betekent dat ongeveer 80.000 mensen in Nederland astmapatiënt zijn. Maar wat is astma precies? Mensen met astma hebben m _____ (ze vinden het moeilijk) met ademen. Dat komt doordat ze bij het ademen weinig lucht binnenkrijgen. Daardoor moeten ze soms heel erg h _____, of ze krijgen het b _____ (ze krijgen te weinig lucht).

Astma kan verschillende o _____ (waarom iets gebeurt) hebben. Het kan bijvoorbeeld e _____ (het zit in je familie) zijn. Heeft je vader of moeder astma? Dan krijg jij er ook s _____ (eerder) last van. Maar je kunt astma ook op andere manieren krijgen, bijvoorbeeld als er te veel s _____ in je huis ligt.

Iedereen kan astma krijgen. Je kunt het al op jonge leeftijd krijgen, maar ook p _____ (tegenovergestelde van al) als je volwassen bent.

Mensen met astma g _____ (nemen) vaak medicijnen, want dan hebben ze minder last van benauwdheid. Astmapatiënten moeten hun medicijnen goed i _____. De astma kan dan soms helemaal v _____ (weggaan).

Mensen met astma gebruiken vaak een inhalator. Dat is een klein apparaatje w _____ speciale medicijnen in zitten.

Je zet de inhalator tegen je mond en daarna haal je d _____ (heel goed) adem. Je z _____ (via je mond naar binnen halen) zo de medicijnen naar binnen. Krijgt iemand met astma het i _____ (plotseling) benauwd? Dan kan hij of zij door de inhalator weer goed a _____ (lucht binnenhalen).

Niet alleen medicijnen helpen tegen astma. Veel b _____ (niet stil zitten) is ook belangrijk. Maar je moet het wel rustig a _____ doen. Bijvoorbeeld zwemmen, maar niet te lang. Of een stukje fietsen. Of rustig wandelen.

Tips

- Ga niet teveel in r _____ (met veel rook) ruimtes zitten.
- Zorg dat je huis niet s _____ (met veel stof) is. Stofzuig vaak.
- Doe zo veel m _____ (als kan) een raam open. Zo kan er f _____ (schone) lucht in je huis komen.
- Zorg dat je v _____ (genoeg) beweegt. Een half uur per dag is al gezond.

13. Vier manieren om uit een winterdip te blijven

Kortere dagen, veel kou en minder daglicht maken dat de winter een flinke impact⁽¹⁾ op ons lichaam kan hebben. Als je wilt voorkomen⁽²⁾ dat die impact negatief is, lees dan de vier tips van deze tekst.

Heb je de laatste tijd ook meer moeite om uit bed te komen? Om snacks te laten staan of om de energie te vinden om toch aan dat grote project te beginnen? Het kan te maken hebben met⁽³⁾ de winter. Hoewel⁽⁴⁾ deze nog niet officieel van start gegaan is, worden de dagen steeds korter en komen we steeds minder in aanraking met⁽⁵⁾ daglicht. Dit heeft gevolgen⁽⁶⁾ voor ons lichaam en kan zelfs leiden tot een winterdip⁽⁷⁾. Dat hoeft echter⁽⁸⁾ niet; deze vier natuurlijke manieren kunnen helpen om uit een halfwakkere winterslaap te blijven.

Beweeg

Beweging is voor veel mensen een van de eerste dingen die er bij inschieten⁽⁹⁾ op het moment dat het buiten kouder, natter en donkerder wordt. Zonde, want juist nu is bewegen belangrijk. Het zorgt ervoor dat de spanning die zich in je lijf ophoopt⁽¹⁰⁾ wegvloeit en geeft nieuwe energie. Leg bij voorkeur⁽¹¹⁾ de sportkleding direct naast je bed. Zodra je de wekker hoort, trek je het aan en ga je naar buiten. Denk niet na, maar begin gewoon. Dan is de kans op terugkruipen⁽¹²⁾ minimaal.

Ga op tijd naar bed

Uit onderzoek is gebleken dat mensen – en met name⁽¹³⁾ vrouwen – in de winter meer slaap nodig hebben; het verschil kan oplopen tot 2,5 uur per nacht. Houd daar rekening mee en ga wat eerder naar bed. Probeer wel zoveel mogelijk op dezelfde tijd op te staan.

Zoek het licht op

Wakker worden en blijven gaat makkelijker met licht. Als de zon nog niet op is, werkt kunstmatig licht⁽¹⁴⁾ ook. Stel jezelf zoveel mogelijk bloot⁽¹⁵⁾ aan helder licht. Als je de hele dag moet werken, kun je ook overwegen⁽¹⁶⁾ om tijdens de pauze even naar buiten te gaan.

Eet slim

De beperkte blootstelling aan licht in de winter kan de serotonine⁽¹⁷⁾-niveaus in het lichaam verlagen. Het gevolg: meer trek in snacks. Die trek kan gestild worden door slim te eten. Probeer suiker en enkelvoudige koolhydraten (witte rijst, wit brood) te vermijden⁽¹⁸⁾ en eet vooral veel gekleurde groenten, noten, fruit en volkoren producten.

Bronnen: Discovery Health, WebMD

Woordenlijst:

1 een flinke impact	: een groot effect, een grote invloed
2 voorkomen	: zorgen dat dat niet gebeurt
3 te maken hebben met	: het kan (o.a.) komen doordat het winter is
4 hoewel	: dit woord gebruik je bij een tegenstelling ('het is wel waar dat..., maar toch ...')
5 in aanraking komen met	: contact hebben met
6 het gevolg	: de consequentie, iets wat gebeurt omdat iets anders gebeurd is.
7 een dip	: als je je even niet zo goed voelt
8 echter	: echter betekent hetzelfde als 'maar' (maar let op de grammatica: bij echter maak je twee aparte zinnen, terwijl je bij 'maar' één zin maakt, een hoofd- en een bijzin samen)
9 die erbij inschieten	: die je niet meer doet
10 zich ophopen	: niet weggaan en steeds groter worden
11 bij voorkeur	: dat is het beste wat je kan doen
12 terugkruipen	: weer terug naar bed gaan
13 met name	: vooral
14 kunstmatig licht	: niet van de zon (maar van een lamp)
15 je blootstellen aan	: niet proberen daarvoor weg te lopen, maar het juist opzoeken
16 overwegen	: erover denken (of dat een goed idee is)
17 serotonine	: een stof in je lichaam die er voor zorgt dat je je prettig voelt, en die je dag- en nachtritme regelt. Als je er te weinig van hebt, kan je ook trek krijgen in ongezond eten
18 vermijden	: zorgen dat iets niet gebeurt of dat je iets niet doet

Oefening 1

1. Wat is een winterdip?

- a Dat mensen zich 's winters minder goed voelen.
- b Dat de temperatuur 's winters lager is.
- c Dat het 's winters vroeger donker wordt.

2. Waarom hebben volgens deze tekst mensen soms moeite om 's winters uit hun bed te komen?

- a Omdat ze teveel snacks eten.
- b Omdat ze te hard werken.
- c Omdat ze te weinig daglicht krijgen.

3. Waarom is volgens deze tekst bewegen juist in de winter belangrijk?

- a Omdat buitenlucht in de winter lekker fris en gezond is.
- b Omdat bewegen zorgt voor ontspanning en nieuwe energie.
- c Omdat je het anders vaker koud hebt.

4. Waarom heb je 's winters meer zin in snacks?

- a Omdat je 's winters te laat naar bed gaat.
- b Omdat je lichaam dat gewoon nodig heeft voor de energie.
- c Door een chemisch proces in je lichaam als je te weinig zonlicht krijgt.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1. een groot effect	[ ] hoewel
2. zorgen dat het niet gebeurt	[ ] met name
3. dat is wel zo, maar toch...	[ ] overwegen
4. erover denken of het een goed idee is	[ ] een flinke impact
5. contact hebben	[ ] vermijden
6. vooral	[ ] in aanraking komen

7.	de consequentie	☐ kunstmatig licht
8.	geen zonlicht	☐ de dip
9.	als je je even niet zo goed voelt	☐ het gevolg
10.	steeds groter worden	☐ echter
11.	maar	☐ het schiet erbij in
12.	je doet het niet meer	☐ zich ophopen

Oefening 3

Zet de woorden op de goede plaats. Kies uit de volgende woorden: name – tijdens – gevolgen – wekker – Zonde – voorkomen – rekening – vermijden – echter – Hoewel - spanning

Kortere dagen, veel kou en minder daglicht maken dat de winter een flinke impact op ons lichaam kan hebben. Als je wilt _____ dat die impact negatief is, lees dan de vier tips van deze tekst.

Heb je de laatste tijd ook meer moeite om uit bed te komen? Om snacks te laten staan of om de energie te vinden om toch aan dat grote project te beginnen? Het kan te maken hebben met de winter.

_____ deze nog niet officieel van start gegaan is, worden de dagen steeds korter en komen we steeds minder in aanraking met daglicht. Dit heeft _____ voor ons lichaam en kan zelfs leiden tot een winterdip. Dat hoeft _____ niet; deze vier natuurlijke manieren kunnen helpen om uit een halfwakkere winterslaap te blijven.

Beweeg

Beweging is voor veel mensen een van de eerste dingen die er bij inschieten op het moment dat het buiten kouder, natter en donkerder wordt.

_____, want juist nu is bewegen belangrijk. Het zorgt ervoor dat de _____ die zich in je lijf ophoopt wegvloeit en geeft nieuwe energie. Leg bij voorkeur de sportkleding direct naast je bed. Zodra je de _____ hoort, trek je het aan en ga je naar buiten. Denk niet na, maar begin gewoon. Dan is de kans op terugkruipen minimaal.

Ga op tijd naar bed

Uit onderzoek is gebleken dat mensen – en met _____ vrouwen – in de winter meer slaap nodig hebben; het verschil kan oplopen tot 2,5 uur per nacht. Houd daar _____ mee en ga wat eerder naar bed. Probeer wel zoveel mogelijk op dezelfde tijd op te staan.

Zoek het licht op

Wakker worden en blijven gaat makkelijker met licht. Als de zon nog niet op is, werkt kunstmatig licht ook. Stel jezelf zoveel mogelijk bloot aan helder licht. Als je de hele dag moet werken, kun je ook overwegen om _____ de pauze even naar buiten te gaan.

Eet slim

De beperkte blootstelling aan licht in de winter kan de serotonine-niveaus in het lichaam verlagen. Het gevolg: meer trek in snacks. Die trek kan gestild worden door slim te eten. Probeer suiker en enkelvoudige koolhydraten (witte rijst, wit brood) te _____ en eet vooral veel gekleurde groenten, noten, fruit en volkoren producten.

Oefening 4

Vul de woorden in. Elk streepje is 1 letter. Tip: als je het woord echt niet weet, kijk dan even op pagina 84!

Vier manieren om uit een winterdip te blijven

Kortere dagen, veel kou en minder daglicht maken dat de winter een flinke i _____ (effect) op ons lichaam kan hebben. Als je wilt v _____ (zorgen dat het niet gebeurt) dat die impact negatief is, lees dan de vier tips van deze tekst.

Heb je de laatste tijd ook meer m _____ (het is niet makkelijk) om uit bed te komen? Om snacks te laten staan of om de energie te vinden om toch aan dat grote project te beginnen? Het kan te m _____ (o.a. komen door) hebben met de winter. H _____ (het is wel zo, maar toch...) deze nog niet officieel van start gegaan is, worden de dagen steeds korter en komen we steeds minder in aanraking met daglicht. Dit heeft g _____ (consequenties) voor ons lichaam en kan zelfs leiden tot een winterdip. Dat hoeft e _____ (maar) niet. Deze vier natuurlijke manieren kunnen helpen om uit een halfwakkere winterslaap te blijven.

B _____ (niet stil zitten) is voor veel mensen een van de eerste dingen die er bij inschieten op het moment dat het buiten kouder, n _____ (het regent meer) en donkerder wordt. Zonde, want juist nu is bewegen belangrijk. Het zorgt ervoor dat de spanning die zich in je lijf ophoopt wegvloeit en geeft nieuwe energie. Leg bij v _____ (dat is het beste) de sportkleding direct naast je bed. Z _____ (meteen als) je de wekker hoort, trek je het aan en ga je naar buiten. Denk niet na, maar begin gewoon. Dan is de kans op terugkruipen minimaal.

Uit o _____ (research) is gebleken dat mensen – en met n _____ (vooral) vrouwen – in de winter meer slaap nodig hebben; het v _____ (wat niet hetzelfde is) kan oplopen tot 2,5 uur per nacht. Houd daar r _____ (denk daar aan) mee en ga wat eerder naar bed. Probeer wel zoveel mogelijk op dezelfde tijd op te staan.

Wakker worden en blijven gaat makkelijker met licht. Als de zon nog niet op is, werkt k _____ (niet van de zon) licht ook. Stel jezelf zoveel mogelijk bloot aan h _____ (sterk) licht. Als je de hele dag moet werken, kun je ook o _____ (eraan denken) om tijdens de pauze even naar buiten te gaan.

De b _____ (kleine, minder grote) blootstelling aan licht in de winter kan de serotonine-niveaus in het lichaam verlagen. Het g _____ (wat er daardoor gebeurt) is meer trek in snacks.

Die trek kan gestild worden door s ___ (verstandig, intelligent) te eten. Probeer suiker en enkelvoudige koolhydraten (witte rijst, wit brood) te v _____ (zorgen dat je dat niet eet) en eet vooral veel gekleurde groenten, noten, fruit en volkoren producten.

14. De vriendelijke, maar vreemde persoon

Chin is al een aantal jaren in Nederland; hij woont in Amsterdam en heeft een Nederlandse partner. Ook zijn collega's zijn voor een groot gedeelte Nederlanders. Chin spreekt dus wel vaak Nederlands, maar toch vindt hij het een moeilijke taal. Daarom gaat hij naar een intensieve cursus NT2. Hieronder lees je over zijn ervaringen met het spreken en het leren van de Nederlandse taal.

'Nederlands, wat een taal! En die uitspraak! Het verbaast me dat Nederlandse mensen niet altijd keelpijn hebben met die uitspraak van de 'g' en 'ch'. Ik ben al een aantal jaren hier in Nederland, maar het leren van de taal is niet zo makkelijk. Bijna iedereen spreekt heel goed Engels, dus als iemand hoort dat ik niet zonder accent Nederlands spreek, antwoorden zij meteen in het Engels. Dat is echt een belediging ⁽¹⁾! Maar misschien is dat gewoon een nadeel ⁽²⁾ van het wonen in een open, internationaal georiënteerd land met een heel goed opgeleide ⁽³⁾ bevolking?

Maar ja, wat is nu een betere manier om Nederlands te leren dan elke dag oefenen met een lokale inwoner? Daarom heb ik een Nederlandse partner. Nou ja, als ik eerlijk ben: het was niet helemaal alleen om de taal te leren; het is ook leuk om dat te doen met iemand waar je van houdt, toch?

Ik probeer zo veel mogelijk Nederlands met mijn partner en met mijn collega's te spreken. Maar er zijn ook een paar nadelen. Met mijn partner is het bijvoorbeeld moeilijk voor mij om precies de goede woorden voor mijn gevoel ⁽⁴⁾ te vinden. En het ergste is als wij ruzie hebben. Soms voel ik me alsof ik een bal in mijn keel heb. Ik kan niet zo snel in het Nederlands praten en er zijn zo veel woorden die ik niet ken. Dus als wij ruzie hebben, schreeuw ik altijd in het Engels. Misschien is dat ook een goede reden ⁽⁵⁾ om mijn Nederlands te verbeteren, toch? Je spreekt pas echt goed Nederlands als je lekker ruzie kunt maken, zonder steeds naar woorden te zoeken.

Met mijn collega's ben ik altijd klaar voor een praatje over 'koetjes en kalfjes' ⁽⁶⁾. In de jaren dat ik hier ben heb ik al een paar goede regels geleerd om een gesprek te beginnen. Regel een: begin altijd met het weer. Nederlanders kunnen de hele dag over het weer praten. Als ik klaar ben met het weer, begin ik met klagen ⁽⁷⁾, voornamelijk ⁽⁸⁾ over de vertraging ⁽⁹⁾ van het openbaar vervoer. Nederlanders houden nu eenmaal van klagen, dus dat is altijd heel herkenbaar ⁽¹⁰⁾ voor iedereen. Maar als anderen beginnen over andere dingen te praten en ik begrijp het niet meer, dan wordt het moeilijk. Wat ik dan doe? Ik open gewoon mijn ogen wijd, zodat het lijkt of ik goed luister. Ik wacht tot hij/zij klaar is, en dan antwoord ik: "Ah, interessant". O, en vergeet de glimlach niet! Sommige mensen denken dan misschien dat ik een beetje vreemd ben, maar ik ben tenminste een vriendelijke vreemde persoon, toch?'

Woordenlijst:

1. de belediging : als iemand iets zegt of doet wat jou boos maakt
2. het nadeel : een negatief aspect
3. goed opgeleid : ze hebben veel geleerd op school
4. het gevoel : wat je voelt (of je verdrietig bent, of blij, of boos, of vrolijk, etc.)
5. de reden : waarom mensen iets doen
6. praten over koetjes en kalfjes: praten over onbelangrijke dingen, voor het sociale contact
7. Klagen : mopperen, zeggen dat je iets heel slecht vindt
8. Voornamelijk : vooral, het meeste
9. de vertraging : als de bus, trein of tram te laat is
10. het is heel herkenbaar : iedereen begrijpt meteen wat je bedoelt
11. het lijkt of : het ziet er precies zo uit

Oefening 1

1. Wie is de 'vriendelijke vreemde persoon'?

- a De schrijver van deze tekst.
- b De 'normale' Nederlander.
- c Iedereen die graag praat over het weer en klaagt over het openbaar vervoer.

2. Waarom is hij vriendelijk en vreemd?

- a Omdat hij meestal glimlacht, maar soms ruzie maakt als je met hem praat over koetjes en kalfjes.
- b Omdat hij altijd glimlacht, maar soms vreemd reageert als je iets vertelt.
- c Omdat hij vriendelijk is als je Nederlands spreekt, maar boos wordt als je Engels spreekt.

Oefening 2

Wat hoort bij elkaar? Zet het goede cijfer in het vakje.

1.	als iemand iets zegt wat jou boos maakt	[ ] voornamelijk
2.	het ziet er precies zo uit	[ ] koetjes en kalfjes
3.	een negatief aspect	[ ] het nadeel
4.	iedereen kent wel zo iets	[ ] de belediging
5.	waarom mensen iets doen	[ ] herkenbaar
6.	onbelangrijke dingen	[ ] de reden
7.	vooral, het meeste	[ ] het lijkt

Oefening 3

Zet de woorden op de goede plaats. Kies uit de volgende woorden: lokale – verbaast – bevolking – belediging – nadeel

‘Nederlands, wat een taal! En die uitspraak! Het _____ me dat Nederlandse mensen niet altijd keelpijn hebben met die uitspraak van de 'g' en 'ch'. Ik ben al een aantal jaren hier in Nederland, maar het leren van de taal is niet zo makkelijk. Bijna iedereen spreekt heel goed Engels, dus als iemand hoort dat ik niet zonder accent Nederlands spreek, antwoorden zij meteen in het Engels. Dat is echt een _____! Maar misschien is dat gewoon een _____ van het wonen in een open, internationaal georiënteerd land met een heel goed opgeleide _____? Maar ja, wat is nu een betere manier om Nederlands te leren dan elke dag oefenen met een _____ inwoner? Daarom heb ik een Nederlandse partner. Nou ja, als ik eerlijk ben: het was niet helemaal alleen om de taal te leren; het is ook leuk om dat te doen met iemand waar je van houdt, toch?

Kies uit de volgende woorden: reden – schreeuw – nadelen – gevoel – ergste

Ik probeer zo veel mogelijk Nederlands met mijn partner en met mijn collega's te spreken. Maar er zijn ook een paar _____. Met mijn partner is het bijvoorbeeld moeilijk voor mij om precies de goede woorden voor mijn _____ te vinden. En het _____ is als wij ruzie hebben. Soms voel ik me alsof ik een bal in mijn keel heb. Ik kan niet zo snel in het Nederlands praten en er zijn zo veel woorden die ik niet ken. Dus als wij ruzie hebben, _____ ik altijd in het Engels. Misschien is dat ook een goede _____ om mijn Nederlands te verbeteren, toch? Je spreekt pas echt goed Nederlands als je lekker ruzie kunt maken, zonder steeds naar woorden te zoeken.

Kies uit de volgende woorden: gesprek – herkenbaar – wijd – vertraging – glimlach – klagen

Met mijn collega's ben ik altijd klaar voor een praatje over 'koetjes en kalfjes'. In de jaren dat ik hier ben heb ik al een paar goede regels geleerd om een _____ te beginnen. Regel een: begin altijd met het weer. Nederlanders kunnen de hele dag over het weer praten. Als ik klaar ben met het weer, begin ik met _____, voornamelijk over de _____ van het openbaar vervoer. Nederlanders houden nu eenmaal van klagen, dus dat is altijd heel _____ voor iedereen. Maar als anderen beginnen over andere dingen te praten en ik begrijp het niet meer, dan wordt het moeilijk. Wat ik dan doe? Ik open gewoon mijn ogen _____, zodat het lijkt of ik goed luister. Ik wacht tot hij/zij klaar is, en dan antwoord ik: "Ah, interessant". O, en vergeet de _____ niet! Sommige mensen denken dan misschien dat ik een beetje vreemd ben, maar ik ben tenminste een vriendelijke vreemde persoon, toch?

Oefening 4

'Nederlands, wat een taal! En die uitspraak! Het v _____ (*ik vind het vreemd*) me dat Nederlandse mensen niet altijd keelpijn hebben met die uitspraak van de 'g' en 'ch'. Ik ben al een aantal jaren hier in Nederland, maar het leren van de taal is niet zo makkelijk. Bijna iedereen spreekt heel goed Engels, dus als iemand hoort dat ik niet zonder accent Nederlands spreek, antwoorden zij meteen in het Engels. Dat is echt een b _____ (*dat maakt me boos*)! Maar misschien is dat gewoon een n _____ (*een negatief aspect*) van het wonen in een open, internationaal georiënteerd land met een heel goed opgeleide b _____ (*de mensen die in een land wonen*)?

Maar ja, wat is nu een betere manier om Nederlands te leren dan elke dag oefenen met een l _____ (*van die plaats*) inwoner? Daarom heb ik een Nederlandse partner. Nou ja, als ik e _____ (*de waarheid zeg*) ben: het was niet helemaal alleen om de taal te leren. Het is ook leuk om dat te doen met iemand waar je van houdt, toch?

Ik probeer zo veel mogelijk Nederlands met mijn partner en met mijn collega's te spreken. Maar er zijn ook een paar n _____ (*negatieve aspecten*). Met mijn partner is het bijvoorbeeld moeilijk voor mij om precies de goede woorden voor mijn g _____ (*wat je voelt*) te vinden. En het e _____ (*tegenovergestelde van het beste*) is als wij ruzie hebben. Soms voel ik me alsof ik een bal in mijn keel heb. Ik kan niet zo snel in het Nederlands praten en er zijn zo veel woorden die ik niet ken. Dus als wij ruzie hebben, s _____ (*hard roepen*) ik altijd in het Engels. Misschien is dat ook een goede r _____ (*waarom je iets doet*) om mijn Nederlands te verbeteren, toch? Je spreekt pas echt goed Nederlands als je lekker ruzie kunt maken, zonder steeds naar woorden te zoeken.

Met mijn collega's ben ik altijd klaar voor een praatje over 'koetjes en k _____ (*onbelangrijke dingen*)'. In de jaren dat ik hier ben heb ik al een paar goede regels geleerd om een g _____ (*als je met iemand praat*) te beginnen. Regel een: begin altijd met het weer. Nederlanders kunnen de hele dag over het weer praten. Als ik klaar ben met het weer, begin ik met k _____ (*mopperen*), voornamelijk over de v _____ (*als ze later komen*) van het openbaar vervoer. Nederlanders houden nu eenmaal van klagen, dus dat is altijd heel h _____ (*iedereen kent dat*) voor iedereen. Maar als anderen beginnen over andere dingen te praten en ik begrijp het niet meer, dan wordt het moeilijk. Wat ik dan doe? Ik open gewoon mijn ogen w _____ (*heel breed*), zodat het lijkt of ik goed luister. Ik wacht tot hij/zij klaar is, en dan antwoord ik: "Ah, interessant". O, en vergeet de g _____ (*lachen zonder geluid*) niet! Sommige mensen denken dan misschien dat ik een beetje vreemd ben, maar ik ben tenminste een vriendelijke vreemde persoon, toch?'

Antwoorden Leesteksten Niveau B1:

Tekst 1 - De gemeenteraadsverkiezingen:

Oefening 1

1. C 2. C 3. B 4. D 5. A 6. A 7. B

Oefening 2

[4] [8]
[1] [10]
[3] [7]
[5] [6]
[2] [9]

Oefening 3

[3] [9]
[1] [8]
[5] [10]
[4] [7]
[2] [6]

Oefening 4

1. B 2. A 3. B 4. C 5. C

Tekst 2 – Nieuwe planten en dieren:

Oefening 1

1. B 2. C 3. A 4. C 5. D 6. B 7. D

Oefening 2

[5]
[6]
[4]
[2]
[3]
[1]

Oefening 3

[2]
[5]
[6]
[3]
[4]
[1]

Oefening 4

[5]
[6]
[1]
[4]
[3]
[2]

Oefening 5

1. C 2. B 3. B 4. B 5. A 6. A

Oefening 6

zijn – komen – ontdekken – bestonden - plekken – ligt – mistig – gelukt
allerlei – soort
wetenschappers – uitgestorven – eilanden – vlakbij – vooral – vrij - last

Tekst 3 - Vakantie vroeger en nu:

Oefening 1

1. B 2. C 3. A 4. D 5. C

Oefening 2

[4]   [9]
[3]   [6]
[5]   [7]
[2]   [8]
[1]   [10]

Oefening 3

[2]
[4]
[1]
[3]
[6]
[5]

Oefening 4

hebben - hadden
gaan - gingen
maken - maakten
werken - werkten
krijgen - kregen
mogen – mochten

Oefening 5

Kamperen – iedereen – geweest
arbeiders – uitstapjes – Werkweken – recht – aangenomen – mochten – hoofde – namelijk – kerk
strand – staakten – resultaat – per
gingen – populair – wet

Oefening 6

1. A   2. A   3. A   4. B   5. C

Tekst 4 - Wat is kernenergie?

Oefening 1

1. C   2. B   3. A   4. C   5. A   6. B   7. B   8. A

Oefening 2

[4]
[3]
[7]
[2]
[5]
[1]
[6]

Oefening 3

[4]
[6]
[5]
[1]
[2]
[3]

Oefening 4

[6]
[4]
[3]
[5]
[1]
[3]

Oefening 5

voor – opgewekt – Vroeger
splitsen – deeltjes
krachten – vrij – namelijk
wordt – wereld – plaats
heleboel – terecht – schoorstenen
nadeel – gevaarlijk – afval – bewaard – ramp - sluiten

Tekst 5 - Beugels voor jong en oud:

Oefening 1

1. B   2. A   3. A   4. A   5. B   6. B   7. C   8. A

Oefening 2

[4]   [8]
[3]   [9]
[2]   [11]
[6]   [7]
[1]   [10]
[5]

Oefening 3

[6]
[1]
[5]
[7]
[3]
[4]
[2]

Oefening 4

[3]
[2]
[4]
[1]
[5]
[6]

Oefening 5

scheef – zorgen – passen – oplossing – dragen – gebit
tandarts – kaak – besluit – keurig – verschillende – vaste – geplakt
deel – nek – bijt
verzorgen – resten – gaatjes
lastig – kapot
zelfvertrouwen

Oefening 6

1. A 2. A 3. B 4. C 5. A

Tekst 6 - Een lucht vol ballonnen:

Oefening 1

1. C 2. B 3. A 4. A 5. A 6. C 7. C 8. B

Oefening 2

[2] [10]
[6] [11]
[1] [9]
[4] [7]
[3] [8]
[5]

Oefening 3

[2]
[1]
[4]
[3]
[6]
[5]

Oefening 4

[7]
[5]
[6]
[2]
[4]
[1]
[3]

Oefening 5

felle – weilanden – gebeuren – blazen
genoeg – namelijk – wordt – loskomt – seintje
stuur – bepaalt – lager – richtingen
plek – volgt – bestaat – kwamen – opstijgen - bedoeld

Oefening 6

1. A 2. B 3. A 4. C 5. B 6. A

Tekst 7 - Koud winterweer in Azië:

Oefening 1

1. A 2. B 3. B 4. C 5. C 6. A

Oefening 2

[7] [9]
[5] [12]
[6] [13]
[1] [11]
[4] [10]
[2] [8]
[3]

Oefening 3

[3]
[1]
[6]
[2]
[5]
[4]

Oefening 4

[3]
[5]
[2]
[1]
[4]
[6]

Oefening 5

net – stierven – dakloos
verwoest – open – raakten – longontsteking – deelden uit – konden
achter – staken – omgekomen – slachtoffers
vvoor – overheid – ingestort

lijden – nomaden – trekken - voedsel

Oefening 6

1. B 2. C 3. B 4. C

Tekst 8 - De reuzenpanda:

Oefening 1

1. B 2. C 3. B 4. A 5. B 6. B 7. C

Oefening 2

[2] [9]
[4] [8]
[6] [11]
[3] [12]
[1] [7]
[5] [10]

Oefening 3

[3]
[4]
[2]
[1]
[6]
[5]

Oefening 4

populair – knuffel – bescherming – hoog – wild – herkent – kringen – holle
rust – Bovendien – aangepast – geschikt – kauw – duim – plukken
kaal – terwijl – verlaat
paring
lange – kappen – spoorlijnen – over – jacht – derde
toestemming

Oefening 5

1. B 2. B 3. A 4. C

Tekst 9 - Bevrijdingsfestivals op 5 mei:

Oefening 1

1. A 2. A 3. C 4. B 5. C
6. Als je niet vecht voor je vrijheid en tegen dictators, verlies je meer dan alleen je leven en je spullen: dan is er geen hoop meer en wordt alles donker.

Oefening 2

[6] [9]
[1] [10]
[2] [13]
[3] [12]
[4] [8]
[5] [11]
[7]

Oefening 3

[7]
[3]
[2]
[6]
[4]
[1]
[5]

Oefening 4

festivals
Wereldoorlog – erkende – verloren – nationale – vieren – artiesten
Eigenlijk – herdenking – slachtoffers –
totaal – toegang – optredens – spullen – traden – duren –
gestorven – Dam – aanwezig – gedichten - toespraken

Tekst 10 - De nieuwe donorwet:

Oefening 1

1. C 2. B 3. B 4. A 5. C 6. A 7. B 8. B 9. C

Oefening 2

[4] [12]
[6] [7]
[2] [11]
[3] [8]
[1] [9]
[5] [10]

Oefening 3

[6]
[3]
[2]
[5]
[4]
[1]

Oefening 4

wet

laten – praktijk – wachtlijst – orgaan – parlement

nieren – gebruikt – huid – bot – transplantatie

spannend – past – gevallen

natuurlijk – register – gemeentehuis – aanwijzen – weefsels

aangegeven – veranderen – keuze – bezwaar – opnieuw

overleggen – door – begreep - twijfelt

Tekst 11 - Groene stroom, beter voor het milieu:

Oefening 1

1. C 2. A 3. B 4. C 5. A 6. B

Oefening 2

[5] [8]
[2] [12]
[4] [7]
[6] [11]
[3] [9]
[1] [10]

Oefening 3

[6]
[4]
[1]
[2]
[3]
[5]

Oefening 4

stroom – enkele – meer

verbrand – slecht – vuile

milieu – lucht – ademen – deken – proces – smelt – stijgt – klimaat – dreigt – krachtiger

gedeelte – raken – Bovendien – gevolgen – besloten – regering – opraken – zoveel

Oefening 5

1. C 2. B 3. C

Tekst 12 - Wat is astma precies?

Oefening 1

1. C 2. B 3. C 4. D 5. D

Oefening 2

[2] [8]
[4] [10]
[1] [6]
[5] [9]
[3] [7]

Oefening 3

[5]
[6]
[4]
[2]
[3]
[1]

Oefening 4

[3]
[4]
[2]
[1]
[5]

Oefening 5

van – in – met – met

van – op – in

op

van

met – in – tegen – naar – door

tegen

Oefening 6

blijkt – moeite – hoesten – benauwd

oorzaken – erfelijk – sneller – stof

pas

gebruiken – innemen – verdwijnen

waar – diep – zuigt – ineens – ademhalen

bewegen – aan

rokerige – stoffig – mogelijk – frisse - voldoende

Tekst 13 - 4 manieren om uit een winterdip te blijven:

Oefening 1

1. A   2. C   3. B   4. C

Oefening 2

[3]   [8]

[6]   [9]

[4]   [7]

[1]   [11]

[2]   [12]

[5]   [10]

Oefening 3

voorkomen

Hoewel – gevolgen – echter

Zonde – spanning – wekker

name – rekening – tijdens – vermijden

Oefening 4

impact – voorkomen

moeite – maken – Hoewel – gevolgen – echter

Bewegen – natter – voorkeur – Zodra

onderzoek – name – verschil – rekening

kunstmatig – helder – overwegen

beperkte – gevolg – slim - vermijden

Tekst 14 - De vriendelijke, maar vreemde persoon:

Oefening 1

1. A   2. B

Oefening 2

[7]

[6]

[3]

[1]

[4]

[5]

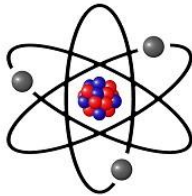

[2]

Oefening 3

verbaast – belediging – nadeel – bevolking – lokale
nadelen – gevoel – ergste – schreeuw – reden
gesprek – klagen – vertraging – herkenbaar – wijd – glimlach

Oefening 4

verbaast – belediging – nadeel – bevolking
lokale – eerlijk
nadelen – gevoel – ergste - schreeuw – reden
kalfjes - gesprek – klagen – vertraging – herkenbaar – wijd - glimlach

Woorden	tekst	foto's	Betekenis
aangepast aan	8		het is zo veranderd dat het precies past bij de situatie
de aardbeving	7		de grond schudt en huizen storten in de dingen die overblijven als je iets produceert, en die je niet meer kunt gebruiken; bijvoorbeeld de rook van auto's en fabrieken. Afvalstoffen zijn vaak slecht voor het milieu.
afvalstoffen	4		
alsnog	10		nog een keer, toch nog
de arbeider	3		de werknemer, iemand die werkt voor een bedrijf
de armoede	1		dat er mensen zijn met te weinig geld om normaal te kunnen leven
de artiest	9		persoon die zingt of muziek maakt
het atoom	4		de kleinste deeltjes van een stof (in een atoom zitten ook weer kleinere deeltjes: elektronen en de kern, maar als je een atoom splitst, is het niet meer dezelfde stof)
	4		<i>een atoom, met binnenin de kern (rood en blauw), en daar omheen de elektronen (grijs)</i>
de bedreiging	11		het gevaar
het bedrijfsleven	1		alle bedrijven (fabrieken, winkels e.d.) in een gemeente of in een land
de belediging	14		als iemand iets zegt of doet wat jou boos maakt
bepalen	6		kiezen, beslissen wat de richting wordt
de berg	8		
de bescherming	8		ervoor zorgen dat de wilde dieren veilig kunnen leven (bijvoorbeeld dat ze niet doodgeschoten worden)
beslissen	1		zeggen wat er moet gaan gebeuren / zeggen wat je gaat kiezen
besparen	11		minder gebruiken
bestonden	2		verleden tijd van bestaan
bestrijden	1		zorgen dat het probleem verdwijnt of kleiner wordt
de beugel	5		een ding om het gebit recht te zetten
de bevrijding	9		het vrij maken, het weer vrij worden
bewegen	12		niet stil zitten of liggen, maar iets doen met je lichaam, bijvoorbeeld sporten of wandelen
bij voorkeur	13		dat is het beste wat je kan doen

de	bloemenkrans	9		rond ding, gemaakt van bloemen, met een gat in het midden
	bos kappen	8		de bomen weghalen
het	bot	10		hard ding dat in je lichaam zit om het stevig te maken
	bouwvakkers	3		mensen die huizen maken
de	bunker	4		een gebouw met dikke muren, vaak onder de grond. Bunkers voor de opslag van radioactief afval zitten meestal heel diep onder de grond.
de	burgemeester	1		de hoogste politieke functie van een gemeente
de	christen	3		iemand die gelooft in de God van de bijbel en in Jezus.
het	college van B&W	1		de 'regering' van een gemeente (burgemeester + wethouders)
	controleren	6		kijken of alles goed is
	creëren	8		maken
	dacht	2		verleden tijd van denken
	dakloos	7		geen huis hebben
de	Dam	9		een plein in Amsterdam; op dat plein staat een monument voor de 2 ^e Wereldoorlog
	de wet gaat in	10		vanaf die datum geldt de nieuwe wet
de	deken	11		Daar lig je onder in bed, om warm te blijven
de	dip	13		als je je even niet zo goed voelt
de	donor	10		iemand die zijn organen geeft aan een ander na zijn dood
het	donorregister	10		de officiële lijst van mensen die wel, en mensen die geen donor willen zijn
	echter	13		echter betekent hetzelfde als 'maar' (maar let op de grammatica: bij echter maak je twee aparte zinnen, terwijl je bij 'maar' één zin maakt, een hoofd- en een bijzin samen)
	een flinke impact	13		een groot effect, een grote invloed
	een keuze maken	10		kiezen

een seintje geven	6		iets zeggen, een signaal geven
een wet aannemen	10		besluiten dat de nieuwe wet er moet komen
het eiland	2		(deel van een) land dat helemaal in het water ligt
elektriciteit opwekken	4		elektriciteit produceren, elektriciteit maken
de energie	4		elektriciteit / warmte
enkele	11		een paar (niet veel)
er zitten gaten in	6		de ballon is kapot (lek)
de erfelijke ziekte	12		een ziekte die 'in je familie' zit; bij de geboorte heb je al een grote kans dat je de ziekte later zult krijgen.
erkennen	9		(officieel) toegeven, zeggen dat je accepteert dat iets waar is
felle kleuren	6		kleuren die je goed ziet
het festival	9		feest met muziek
frisse lucht	12		schone lucht van buiten
het gas	11		brandstof; gas wordt gebruikt in elektriciteitscentrales, maar ook bijvoorbeeld om op te koken.
het gebit	5		alle tanden en kiezen
het gedicht	9		poëzie
geen last hebben van	2		het is geen probleem
de gemeenteraad	1		het 'parlement' van een gemeente
geschikt voor	8		het past goed bij, je kunt het goed gebruiken voor wat je voelt (of je verdrietig bent, of blij, of boos, of vrolijk, etc.)
het gevoel	14		de consequentie, iets wat gebeurt omdat iets anders gebeurt is.
het gevolg	13		ze hebben veel geleerd op school
goed opgeleid	14		iemand met een ziek hart
de hartpatiënt	10		vindt het niet erg, heeft er geen probleem mee
heeft geen bezwaar	10		iedereen begrijpt meteen wat je bedoelt
heel herkenbaar	14		een officiële dag of moment om terug te denken aan een belangrijke gebeurtenis
de herdenking	9		het gevoel hebben dat je te weinig lucht krijgt
het benauwd krijgen	12		het wordt water
het ijs smelt	11		het is daar, je kunt het daar vinden
het komt voor	2		het ziet er precies zo uit
het lijkt of	14		je doet het niet meer, het gebeurt niet meer (omdat je weinig tijd hebt)
het schiet erbij in	13		

hoesten 12

hoewel 13

hol 8

dit woord gebruik je bij een tegenstelling ('het is wel waar dat..., maar toch ...') van binnen leeg

de huid 10

de buitenste laag van je lichaam

iets ontdekken 2

iets nieuws zien of vinden

in aanraking komen met 13

contact hebben met

in de open lucht 7

buiten

in het wild 8

vrij in de natuur

in zijn/haar eentje 8

alleen

ineens 12

plotseling, van het ene moment op het andere kapot vallen (bijvoorbeeld omdat het dak naar beneden komt)

instorten 7

het zoeken en dood maken van dieren (bijvoorbeeld om ze te eten)

de jacht 8

niet proberen daarvoor weg te lopen, maar het juist opzoeken

je blootstellen aan 13

kinderen (vanaf ongeveer 12 jaar), jonge mensen een groot bos met veel bomen

jongeren 5

de jungle 2

de kaak 5

het bot waar je kiezen en tanden in zitten. Je hebt een boven- en een onderkaak.

kaal 8

zonder haar

kamperen 3

in een tent slapen

kauwen 8

eten tussen je kiezen zacht en klein maken

de kerk 3

groot gebouw waar christenen op zondag samenkomen

de kern 4

het deel dat binnenin (in het midden) zit

keurig 5

(heel) netjes, heel mooi

klagen 14

mopperen, zeggen dat je iets heel slecht vindt

de knuffel	8		een speelgoedier
kolen	4		zwarte stenen die als brandstof gebruikt worden.
kunstmatig licht	13		niet van de zon (maar van een lamp)
landen	6		terug op de grond komen
last hebben van	12		een probleem hebben met iets
lastig	5		moeilijk
lijden	7		pijn hebben / ergens veel last van hebben
de loodgieter	3		(beroep): iemand die b.v. waterleidingen repareert
het marktkraampje	9		een 'winkeltje' of tafel op de markt waar mensen spullen verkopen
met name	13		vooral
het milieu	11		de natuur (de lucht, de grond, het water); een schoon milieu is beter voor mensen, dieren en planten.
milieuvervuiling	2		de lucht en het water zijn vies
mistig	2		je kan niet goed zien door de mist
moeite hebben met	12		iets moeilijk vinden, iets niet zo goed kunnen
de muzikant	9		iemand die muziek maakt
het nadeel	4		een negatief punt, iets slechts
namelijk	3		'namelijk' betekent hetzelfde als 'want' (maar let op de grammatica: met 'namelijk' maak je 2 aparte zinnen, met 'want' maak je 1 zin: een hoofd- en een bijzin samen)
nationaal	9		van het hele land
omkomen	7		doodgaan
onderkoeld raken	7		het te koud krijgen
onderzoekers	2		mensen die bij de universiteit of een andere organisatie werken, en die informatie over iets zoeken en dat publiceren.

ontstaan	11		komen, zich ontwikkelen, beginnen te groeien
de oorzaak	12		waarom iets gebeurt, waarom je iets krijgt
opblazen	6		lucht in iets pompen (b.v. in een band of een ballon)
de oplossing	5		het antwoord op een probleem
opraken	11		er is zoveel gebruikt dat er binnenkort niets meer over is
de opslag	4		het bewaren
opstijgen	6		omhoog gaan
het optreden	9		de show, het concert
organen	10		lichaamsdelen, zoals nieren, hart, maag, longen etc. Je organen hebben allemaal een speciale functie: je longen zorgen voor de ademhaling, je hart zorgt ervoor dat het bloed overal in je hele lichaam komt, etc.
de orkaan	11		een heel grote storm met veel regen
overall ... voor	4		voor alles
de overheid	7		de regering en de mensen die voor de regering werken (de ambtenaren)
de overledene	10		de dode persoon
overleggen	10		praten over wat er moet gebeuren, en waarom
overlijden	10		doodgaan
de overstroming	11		als het land onder water komt te staan
overwegen	13		erover denken (of dat een goed idee is)
de paring	8		de seks, het maken van een baby
het parlement	3		de Eerste en Tweede Kamer
plakken	5		vastmaken
plukken	8		(een plant) uit de grond halen
de poot	8		arm/been van een dier
praten over koetjes en kalfjes	14		praten over onbelangrijke dingen, voor het sociale contact
de ramp	4		een (heel) groot ongeluk
het recht	3		iets wat je volgens de wet moet krijgen, of wat mensen je moeten geven: niemand mag zeggen dat je dat niet kunt krijgen
de reden	14		waarom mensen iets doen
de richting	6		naar welke kant de ballon gaat (Noord, Zuid, West of Oost)
rokerig	12		met sigarettenrook (of andere rook)
rondtrekken	7		reizen – ergens anders naar toe gaan
scheef	5		schuin, niet recht
Scheveningen	3		een stad bij het strand (Den Haag)
	13		een stof in je lichaam die er voor zorgt dat je je prettig voelt, en die je dag- en nachtritme regelt. Als je er te weinig van hebt, kan je ook trek krijgen in ongezond eten
de serotonine			
het slachtoffer	7		persoon die een ongeluk krijgt of doodgaat

het	slachtoffer	9		persoon die dood (of gewond) is
	spannend	10		het gevoel dat je krijgt als iets moeilijk is, en je niet weet of het goed zal gaan
	splitsen	4		breken, delen
	staken	3		stoppen met werken om te protesteren
	stemmen	1		kiezen
	stierven	7		verleden tijd van sterven (doodgaan)
	stijgen	11		omhoog gaan, hoger worden
het	strand	3		strook zand bij de zee
de	stroom	11		de elektriciteit
het	stuur	6		(meestal) rond ding waarmee je de richting kan veranderen
	te maken hebben met	13		het komt (o.a.) daardoor
	tegenwoordig	3		nu, in deze tijd
	terugkruipen	13		weer terug naar bed gaan
de	tip	12		een idee dat je kan helpen
de	toegang	9		het naar binnen gaan / bezoeken
de	toespraak	9		als iemand spreekt voor een grote groep mensen
	toestemming krijgen	8		(officieel) bericht krijgen dat je iets mag doen
de	transplantatie	10		een operatie om organen van een donor in een ander lichaam te zetten
	twijfelen	10		niet zeker weten wat het beste is of wat je moet doen
	uitdelen	7		aan de mensen geven
	uitgestorven zijn	2		als een diersoort niet meer bestaat omdat alle dieren van die soort dood zijn
het	uitstapje	3		een korte vakantie / even weggaan op een vrije dag
	uitsteken boven	7		boven iets uitkomen
	uitvoeren	1		doen wat in het plan staat
	uitvouwen	6		openmaken, openvouwen
	uranium	4		brandstof in een kerncentrale

de	vacht	8	een huid met veel haar
de	vaste beugel	5	niet los (je kunt de beugel niet uitdoen)
het	vee	7	dieren die door mensen gehouden worden, o.a. voor de melk en het vlees (zoals koeien, schapen geiten etc.)
de	veilige plek	7	een niet gevaarlijke plaats
	verbruiken	11	gebruiken en opmaken
	verdwijnen	12	weggaan
	verlaten	8	achterlaten, weggaan van
	vermijden	13	zorgen dat iets niet gebeurt of dat je iets niet doet
de	vertraging	14	als de bus, trein of tram te laat is
	vervuilen	11	vies maken
	verwoest	7	helemaal kapot
	vlakbij	2	dichtbij
het	voedsel	7	het eten
	volgen	6	achter iemand aan lopen of rijden
	volwassenen	5	mensen ouder dan 18 jaar
het	voordeel	4	een positief punt, iets goeds
	voorkomen	13	zorgen dat dat niet gebeurt
	voornamelijk	14	vooral, het meeste
	vrij (schoon)	2	niet een beetje, best wel (schoon)
	vroor	7	verleden tijd van vriezen
	wandelen	3	lekker rustig lopen
		10	gelijksoortige cellen in je lichaam, zoals spierweefsel, botweefsel en zenuwweefsel. Verschillende weefsels maken samen weer je organen.
het	weefsel		
het	weiland	6	stuk land met gras
de	wet	3	de officiële regels / afspraken van een land
de	wethouders	1	de 'ministers' van een gemeente
de	wijk	1	de buurt
	wilde dieren	8	dieren die vrij in de natuur leven. Ze zijn vaak gevaarlijk.
het	winnen	11	het produceren
	wist	2	verleden tijd van weten
	ze zijn aanwezig	9	ze zijn er bij, ze zijn daar
	zelfstandig	8	zelf en zonder hulp
het	zelfvertrouwen	5	geloof in jezelf (je voelt je niet onzeker)
	zich ophopen	13	niet weggaan en steeds groter worden
de		1	hulp voor mensen die niet (helemaal) voor zichzelf kunnen zorgen, bijvoorbeeld omdat ze ziek zijn, psychische problemen hebben of oud zijn.
	zorg		
	zuigen	12	via je mond naar binnen halen